

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra sociální patologie a sociologie

Role policie v prevenci a represí kriminality

Bakalářská práce

Autor: Ondřej Valena

Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Vedoucí práce: Mgr. Petr Sehnoutka

Zadání bakalářské práce

Autor:	Ondřej Valena
Studium:	P14P0511
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Role policie v prevenci a represí kriminality
Název bakalářské práce AJ:	Police role in prevention and repression of criminality

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce je zaměřena na činnost policie v prevenci a represí kriminality. Teoretická část se věnuje především objasnění základních pojmů. Dále se zabývá mapováním vývoje a základní charakteristikou policie. Blíže tu jsou popsány jednotlivé útvary Policie České republiky. Empirická část se zabývá výzkumem mezi občany Královéhradeckého kraje, konkrétně explorativní metodou kvantitativního výzkumu - dotazníku. Předmětem je zjištění, jaký mají občané pohled na práci policie.

KRAUS, Blahoslav a kol. Sociální patologie. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. 325 s. ISBN 978-80-7435-080-1. VÁLKOVÁ, Helena a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xxviii, 636 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2. DLOUHÝ, Michal. Století četnické kriminalistiky: historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky. Vyd. 1. Cheb: Svět křídel, 2014. 335 s. Svět křídel; 171. ISBN 978-80-87567-42-5.

Garantující pracoviště:	Katedra sociální patologie a sociologie, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Petr Sehnoutka
Oponent:	Mgr. Stanislava Hoferková, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	5.1.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 26. 4. 2017

.....

Anotace

VALENA, Ondřej. *Role policie v prevenci a represí kriminality*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzity Hradec Králové, 2017. 61 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce je zaměřena na činnost policie v prevenci a represí kriminality. Jsou zde definovány pojmy kriminologie, kriminalita a pojmy s nimi úzce související. Stěžejní část práce popisuje kontrolu kriminality. Ta je vykonávána pomocí strategie represivní a preventivní, která je zde členěna podle cílového (obsahového) objektu a stádia. Součástí této kapitoly je i úloha státu v prevenci kriminality. Práce dále předkládá stav, vývoj a strukturu kriminality v roce 2015 na území České republiky. Následující kapitola se zabývá základní charakteristikou policie, blíže tu jsou popsány jednotlivé útvary Policie České republiky. Výzkumná sonda je zaměřena na zjištění povědomí a názorů studentů Sociální patologie a prevence na kriminalitu a činnost policie. Cílem sondy je zjistit orientaci studentů v kriminálních statistikách a jejich náhled na činnost policie. Sonda byla prováděna explorativní metodou kvantitativního výzkumu – dotazníkem.

Klíčová slova: kriminalita, kontrola kriminality, policie

Annotation

VALENA, Ondřej. *Police role in prevention and repression of criminality*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 61 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis focuses on the activities of the police in the prevention and repression of criminality. The definitions of criminology, criminality and terms closely related to them are included in this work. The core of the thesis is description of crime control. This is done through a repressive and preventative strategy, which is broken down by the target (content), object and stage. In this chapter is also described the role of the state in crime prevention. The work also presents the state, development and structure of crime in 2015 within the territory of the Czech Republic. The following chapter deals with the basic characteristics of the police, and describes in more detail various departments of the Police of the Czech Republic. The research probe focuses on assessment of awareness and opinions students of Social Pathology and Prevention of crime and police activities. The aim of this probe is to find out how students orient in criminal statistics and their opinion on police activities. The probe was conducted using the exploratory method of quantitative research - a questionnaire.

Key words: criminality, crime control, police

Obsah

Úvod	7
1. Kriminologie	8
1.1. Kriminologie v České republice	9
2. Kriminalita	12
2.1. Základní pojmy	13
2.2. Kriminalita registrovaná a latentní.....	15
2.3. Statistiky ČR	17
2.4. Stav registrované kriminality v roce 2015	20
3. Kontrola kriminality	27
3.1. Strategie preventivní	28
3.2. Strategie represivní	30
3.3. Úloha státu v prevenci kriminality.....	32
3.4. Community policing	33
4. Policie České republiky.....	35
4.1. Organizační struktura.....	35
4.2. Podmínky pro přijetí do služebního poměru.....	37
4.3. Obecní policie	38
5. Výzkumná sonda zaměřená na povědomí a názory studentů Sociální patologie a prevence na kriminalitu a činnost policie	39
5.1. Cílová skupina – vymezení.....	40
5.2. Metoda sběru dat.....	40
5.3. Prezentace výsledků výzkumné sondy	40
5.4. Závěrečné shrnutí.....	54
Závěr	57
Seznam použité literatury a dalších zdrojů.....	59
Seznam tabulek a grafů.....	61
Příloha A	

Úvod

Zločin je dnes nedílnou součástí mediálního zpravodajství. Ve výzkumech veřejného mínění se kriminalita a její podoby objevují jako jeden z hlavních problémů, které společnost trápí. Občané jsou navíc silně nespokojeni s tím, jak se ho odpovědným institucím daří řešit. Existuje totiž jistá souvislost spokojenosti občanů s činností jednotlivých orgánů ochrany práva (policie, soudů aj.) a jejich nazíráním na míru kriminality. Může se zdát, že najít potřebné informace, týkající se rozsahu, struktury a vývoje kriminality není v dnešní době problém, neboť zprávy o zločinu jsou doslova všude. Každý zdroj, z něhož budeme čerpat, má však svá specifika. Pokud o nich nevíme a nebudeme je brát v potaz, mohou být naše představy o kriminalitě velice vzdálené od reality. Příkladem není jen mediální zpravodajství, z kterého čerpá poznatky snad většina veřejnosti, ale i oficiální kriminální statistiky. V obou případech je výsledný obraz kriminality zkreslen, neboť vlivem nejrůznějších faktorů nejsou zachyceny všechny trestné činy. Z toho důvodu se v práci zaměřuji na problematiku kriminálních statistik. Nalezneme zde definice základních pojmů vztahujících se k popisu kriminality. Další kapitola předkládá trendy registrované kriminality na území České republiky v roce 2015.

Stěžejní část práce se zabývá dvěma základními subsystémy realizace kontroly kriminality, jako prostředku státu k zaručení bezpečnosti, zdraví občanů a ochraně majetku. Jedná se o trestněprávní postih a strategii prevence kriminality (kriminální profylaxi). Oba tyto prvky mají v kontrole kriminality své nenahraditelné místo a pouze jejich společným uplatněním lze dosáhnout cílů státu v oblasti boje se zločinem a předcházení trestné činnosti. Součástí této kapitoly je úloha státu v prevenci kriminality. Je zde zmíněn i koncept nazývaný Community policing neboli policejní práce orientovaná na komunitu.

Následující kapitola se zabývá základní charakteristikou policie, blíže tu jsou popsány jednotlivé útvary Policie České republiky. Nalezneme zde i podmínky pro přijetí do služebního poměru. Nechybí ani krátké představení obecní (městské) policie.

Poslední, pátá kapitola se věnuje výzkumné sondě, která je zaměřena na zjištění povědomí a názorů studentů Sociální patologie a prevence na kriminalitu a činnost policie. Cílem sondy je zjistit orientaci studentů v kriminálních statistikách a jejich náhled na činnost policie. Sonda byla prováděna explorativní metodou kvantitativního výzkumu – dotazníkem.

1. Kriminologie

Pojem „kriminologie“ je latinsko-řeckého původu. Jde o složeninu vzniklou z latinského slova *crimen* (zločin) a řeckého *logos* (věda, nauka). Kriminologii bychom tedy mohli definovat jako nauku o kriminalitě (zločinnosti). Podle Kriminologického slovníku (Zoubková et al., 2011, s. 94) se kriminologie jako samostatná vědní disciplína konstituovala ve 2. pol. 19. století v Itálii, a to v souvislosti s italskou pozitivistickou antropologickou školou (Cesare Lombroso a jeho žáci Raffaele Garofalo a Enrico Ferri). V rámci historicko-sociálního vývoje dochází k rozšíření předmětu zkoumání, a tím i k pojmovému vymezení kriminologie. Jejím předmětem je nejen zločin jako takový, který je chápán jako narušení sociálního vztahu, ale též jeho pachatel, oběť a příčiny, které ke zločinu vedly. Podle Gřivny et al. (2014, s. 23) je třeba si klást otázky nejen ohledně charakteristiky pachatele, ale i oběti trestného činu. Problematice oběti trestného činu se věnuje viktimologie (nauka o oběti). Tzv. klinická kriminologie se zabývá osobou pachatele – jednotlivce, především jeho charakteristikami. Už R. Garofalo, ale i další předchůdci kriminologie zdůrazňovali, že je žádoucí se zabývat také způsoby, jak kriminalitu omezit, jak ji kontrolovat, ať již formou represe nebo prevence (profylaxe). Tedy i kontrola kriminality je předmětem kriminologie. Do této oblasti je nutno začlenit i nauku nazývanou penologie, která zkoumá trestní sankce, jejich výkon a účinky. Z rozmanitosti zkoumaných prvků vyplývá, že definovat kriminologii je velmi nesnadný úkol, nejednotnost vymezení je zřejmá i z českých a zahraničních učebnic. Pro účely této práce si vystačíme s tím, že kriminologie je věda o kriminalitě (zločinnosti), o jejích pachatelích, obětech a o její kontrole.

„Posláním kriminologie je napomáhat vytváření účinné a realitě odpovídající trestní politiky i nauky trestního práva *de lege lata* (z hlediska platného práva) i *de lege ferenda* (z hlediska právně-politického). (Zoubková et al., 2011, s. 95)

V rámci kriminologie se bavíme o následujících funkcích (Zoubková et al., 2011, s. 95-96):

- a) Metodická funkce (konzultační, poradenská) – poznatky o kriminalitě slouží jako podklady zákonodárcům při rekodifikacích trestních kodexů (konkrétně se jedná o odklony v trestním řízení, alternativní tresty, probaci, mediaci, soudnictví ve věcech mládeže, domácí násilí aj.),
- b) Prognostická funkce – předvidá možné trendy vývoje kriminality, napomáhá plánování personální politiky (počty a kvalifikace policistů, státních zástupců, soudců, probačních a mediačních pracovníků),
- c) Analytická a informační funkce – objektivní poznatky o kriminalitě pomáhají neformálním instancím sociální kontroly kriminality (především orgánům státní správy a samosprávy) při volbě preventivních aktivit.

Jak vyplývá z výše uvedeného, kriminologie je vědou samostatnou a multidisciplinární. Zakládá si na své nestrannosti a vědecké objektivnosti. Jedná se o vědu empirickou, tzn. zaměřenou na poznávání reálných jevů a okolností souvisejících s kriminalitou, s vyloučením vědomých hodnotících postupů a z nich odvozených stanovisek. Vychází z teoretických koncepcí a modelů, které lze prověřit vědeckými metodami. Základem poznání kriminality je kriminologický výzkum, jehož poznatky musí být přezkoumatelné.

Ačkoli by kriminologie neměla podléhat politickým tlakům a populistickým přáním, je velmi těžké zabezpečit, aby získané kriminologické poznatky nebyly použity pro mocenské cíle. Příklad takového zneužití uvádí Helena Válková et al. (2012, s. 2). Jde o „znovuobjevení“ teorie o rozeném zločinci v první polovině 20. století nacistickým režimem, který zneužil Lombrosova učení a jeho trestně-politických důsledků k pronásledování a fyzické likvidaci určitých skupin „méněcenných, pro společnost škodlivých“ jedinců, za které byli označeni např. duševně nemocní, židovské obyvatelstvo nebo Romové.

1.1. Kriminologie v České republice

Ve srovnání s vyspělými evropskými zeměmi jsou podmínky, v nichž působí čeští kriminologové, podstatně skromnější. Ale i tak platí, že kriminologie si zde postupně vybudovala poměrně solidní základnu. Vlajkovou lodí oboru je Institut pro kriminologii a sociální prevenci (dále jen IKSP). Jeho historie sahá až do roku 1960. Od roku 1994 přešel Institut do působnosti Ministerstva spravedlnosti. (Tomášek, 2010, s. 28)

„Činnost IKSP je zaměřena na vytváření, udržování a aktualizaci poznatkové základny o stavu a vývoji kriminality, sociálně patologických jevů a trestní politiky v ČR, na zpřístupňování aktuálních relevantních empirických i teoretických poznatků ze zahraničí a na rozvoj oboru kriminologie.“ (Základní informace, IKSP, [online]) Hlavním posláním Institutu je tedy přispívat výzkumnou, teoreticko-odbornou, analytickou, konzultační, publikační a další činností ke kontrole trestné činnosti a s ní sdružených sociálně patologických jevů, které mohou působit jako kriminogenní faktory, a ke zdokonalení právního řádu ČR. Tradičním uživatelem výzkumů a činnosti IKSP jsou především organizace a instituce resortu spravedlnosti (Ministerstvo spravedlnosti ČR, justiční orgány, Vězeňská služba, Rekodifikační komise Ministerstva spravedlnosti ČR, Probační a mediační služba), dále resort vnitra, zejména orgány a služby Policie ČR, meziresortní orgány, zejména Republikový výbor pro prevenci kriminality a jeho prostřednictvím i samospráva a státní správa měst a obcí podílejících se na realizaci Strategie prevence kriminality, a dále resort práce a sociálních věcí, Parlament a Úřad vlády ČR. Kromě toho je IKSP pověřován vypracováváním podkladů, informací a zpráv k vývoji kriminality, k trestní politice apod., vyžadovaných od ČR orgány OSN, Evropské Unie a Rady Evropy, případně dalšími evropskými mezivládními i nevládními organizacemi. IKSP se zapojuje i do mezinárodních výzkumů. (Základní informace, IKSP, [online])

Z několika nevládních organizací Gřivna et al. (2014, s. 29) poukazuje na Českou kriminologickou společnost (dále jen ČKS) založenou v roce 2012. Helena Válková et al. vznik pokládá za významný milník v rozvoji kriminologie v České republice. Sdružují se zde nejenom přední odborníci této oblasti, ale otevírají se možnosti pro hlubší poznávání souvislostí kriminologie i pro zájemce z řad studentů vysokých škol a specializovaných vyšších odborných škol. Jejím cílem je podporovat rozvoj kriminologie jako samostatného a svébytného vědního oboru v České republice a umožnit intenzivní spolupráci mezi odborníky, kteří se zabývají kriminalitou a dalšími sociálně patologickými jevy. Za účelem tohoto poslání ČKS organizuje národní i mezinárodní konference, semináře, přednášky a kurzy, podporuje kriminologický výzkum a šíření, publikování a popularizaci kriminologicky relevantních informací a poznatků. Dále se podílí na výuce kriminologie na vyšších odborných a vysokých školách. (Válková et al., 2012, s. 8)

Jako příklad činnosti ČKS mohu uvést konferenci Kriminologické dny, jejíhož třetího ročníku jsem se osobně účastnil. Konala se ve dnech 19. - 20. ledna 2015 na Univerzitě Hradec Králové a pořádala ji Katedra sociální patologie a sociologie ve spolupráci s Českou kriminologickou společností. Jak je z názvu patrné, tématem byla všechna kriminologicky relevantní témata. Konference se zúčastnilo 165 odborníků z dané oblasti. Každá sekce lákala účastníky svým poutavým názvem (např. Vězeňství a resocializace, Činnost probační a mediační služby ČR v oblasti kriminality mládeže, Forenzní psychologie, Zločin a trest v Rusku, Závažné formy kriminality, Kriminologie pro 21. století: Nové výzvy, přístupy a témata). Kromě teoretických výstupů byly představeny i výsledky zajímavých výzkumů. (Jašková, 2015, s. 16, [online])

2. Kriminalita

Kriminalitu neboli zločinnost Ivana Zoubková et al. (2011, s. 80) definuje jako nejzávažnější sociálně patologický jev. Kriminologie rozlišuje dva základní druhy: 1. užší – legální (juristické) pojetí kriminality chápeme jako souhrn jednání, která trestní právo označuje za trestné činy, a její úroveň vyjadřuje souhrn kodifikovaných skutkových podstat trestných činů. Tato koncepce pracuje s pojmem trestný čin. K tomu, aby určité patologické jednání bylo možné považovat za trestný čin, musí splňovat dvě podmínky – z obsahové stránky musí jít o čin nebezpečný pro společnost (tzn. dosahuje určitého stupně závažnosti relevantního pro postih v rámci trestního práva) a zároveň z formální stránky musí naplňovat všechny znaky uvedené v trestním zákoně. 2. širší – sociologické pojetí je na právu nezávislé a umožňuje kritický přístup k platnému trestnímu právu. Gřivna et al. doplňuje, že sociologické pojetí kriminality znamená hledání vlastního pojmu zločinu, vesměs zaměřeného na sociálně patologické jevy, i když nejsou regulovány trestním právem. Zpravidla jsou zkoumány takové jevy, které s trestnou činností souvisí a mají též často charakter jedné z příčin trestného činu (např. alkoholismus, abusus omamných a psychotropních látek, prostituce, extremismus apod.). (Gřivna et al., 2014)

Kriminalita je zkoumána na základě dvou základních přístupů, které uvádí Gřivna et al. (2014, s. 23):

- Fenomenologický (morfologický) přístup – tj. popis kriminality, resp. jednotlivých druhů kriminality, pomocí popisu stavu, struktury a dynamiky, kdy základem popisu je analýza dat získaných především z kriminálních statistik, ale i z jiných zdrojů (např. z viktimizačních výzkumů, pokud se jedná o latentní část kriminality).
- Etiologický přístup – tj. zkoumání příčin kriminality, resp. jednotlivých druhů kriminality, za účelem vysvětlení její geneze, neboť jedině tak lze přikročit k efektivní kontrole kriminality.

2.1. Základní pojmy

Odborná literatura zabývající se popisem a výkladem informací získaných o kriminalitě používá určité pojmy, které je třeba ovládat. Při popisu stavu kriminality se hovoří o **rozsahu kriminality**, což je údaj o počtu trestných činů na určitém území (např. obce, kraje, republiky) za určité období (např. za měsíc, rok). Zpravidla sleduje nejen počet trestných činů, ale i činů jinak trestných, tj. jednání, která sice naplňují skutkovou podstatu trestného činu, ale osoba, která se jich dopustila, není trestně odpovědná (např. pro věk, nepříčetnost). Rozsah kriminality je vyjádřen v absolutních číslech – např. 247 628 policejně registrovaných (zjištěných) trestných činů v České republice za rok 2015 (Díblíková et al., 2016, s. 113, [online]). Kromě celkového počtu deliktů se stejně jednoduše propracuje také k přesným datům o jednotlivých druzích kriminality (majetková, násilná, mravnostní apod.), případně o konkrétních trestných činech (vražd, loupeže, krádeže apod.). Při využívání těchto údajů, je nutné si uvědomit, že neodrážejí demografické vlivy, zejm. počet obyvatel na daném území. Také při sledování vývoje kriminality lze využít údaje o rozsahu kriminality jen omezeně, neboť pokles či nárůst počtu trestných činů může být způsoben poklesem či nárůstem počtu obyvatel na daném území. Jako příklad Grívna et al. (2014, s. 30) uvádí fakt, že v roce 2013 bylo v Královéhradeckém kraji zjištěno 10 vražd, což je ve srovnání s počtem zjištěných vražd v Moravskoslezském kraji srovnatelné (11 vražd). Při důkladnější analýze (porovnání počtu obyvatel v krajích) ovšem vyjde najevo, že tato násilná činnost byla v Královéhradeckém kraji intenzivnější. (Pro úplnost: Moravskoslezský kraj měl v roce 2013 cca 1 220 000 obyvatel, zatímco Královéhradecký kraj čítal pouhých 550 000 obyvatel, tedy více než o polovinu méně.)

Rozsah kriminality není pro popis kriminality dostačující, proto se užívá další ukazatel – **úroveň (intenzita) kriminality**. Ta je dána rozsahem kriminality v přepočtu na počet obyvatel na vymezeném území. Vyjádřena je indexem (koeficientem) na 10 000 nebo 100 000 obyvatel, a to buď starších patnácti let (tzv. **čistý index**), nebo všech, tedy i trestně neodpovědných pro věk (tzv. **hrubý index**).

$$\text{Index} = \frac{\text{počet trestných činů}}{\text{počet obyvatel na vymezeném území}} \times 100\,000 \text{ (10\,000, 1\,000)}$$

Pokud je tedy např. v roce 2016 v Královéhradeckém kraji index trestných činů 131,5 znamená to, že na tento kraj připadá zhruba 132 trestných činů na 10 000 obyvatel. Díky zohlednění počtu obyvatel na vymezeném území údaje o intenzitě kriminality podávají přesnější přehled o kriminalitě než údaje o jejím rozsahu. Ale i zde musíme počítat s určitým zkreslením, neboť pachatelem nebo obětí mohl být cizinec, který je v zemi dočasně (například turista). (Srov. např. Kraus et al., 2010; Tomášek, 2010; Gřivna et al., 2014, Válková et al., 2012)

Pro kriminologii je dále významným ukazatelem **struktura kriminality**. Kriminalita, jakožto souhrn trestných činů (pozn. juristické pojetí), je jevem vysoce heterogenním a ani intenzita neposkytuje přesný obrázek o tom, jaký druh trestné činnosti je páčán nejčastěji, jestli se dopouští trestné činnosti více muži nebo ženy apod. Z tohoto důvodu je důležité kriminalitu strukturovat. Možností, jak delikty klasifikovat a členit do různých kategorií, je více. Nejběžnějším je rozdělení podle druhu trestné činnosti. Kromě tohoto členění se dále nejčastěji užívá klasifikace podle údajů o osobě pachatele. Tomášek uvádí: „...sledují se především znaky jako pohlaví, věk, předchozí trestná činnost nebo státní příslušnost. Obvyklým je rovněž hledisko, odrážející územní rozložení kriminality, neboť se potvrzuje, že jednotlivé regiony nebo města jsou trestnou činností zatíženy v různé míře.“ (Tomášek, 2010, s. 67)

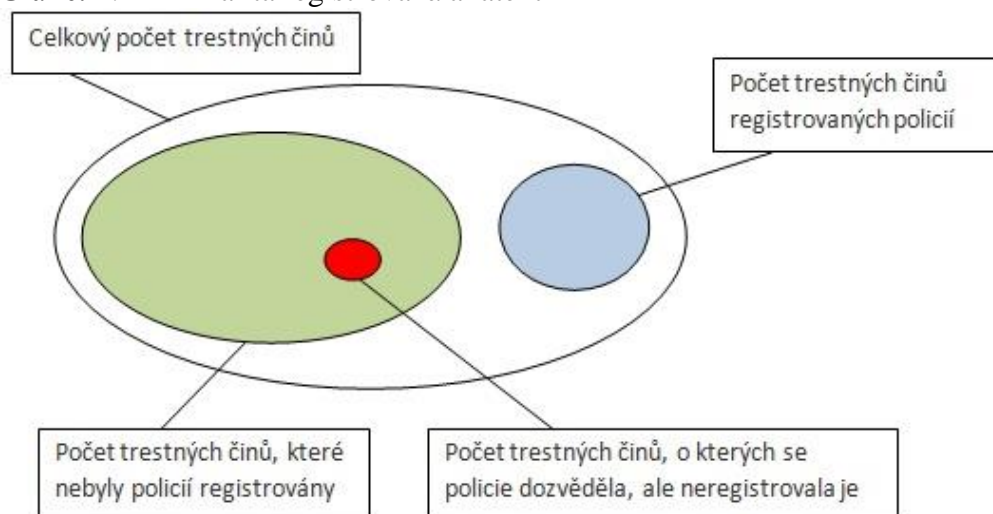
Další charakteristikou kriminality je podle Novotného a Zapletala její **dynamika**, která se zabývá změnami v rozsahu, intenzitě a struktuře kriminality v průběhu času (např. vývoj celkového počtu registrovaných trestných činů od roku 1989). Pro interpretaci vývoje kriminality se používají pojmy „tendence kriminality“ nebo „trend kriminality“, jež mají vystihnout změny. Jde o směr vývoje jako celku nebo jen určité části. Hovoří se o vzestupné nebo klesající tendenci či stagnaci. (Novotný, Zapletal, 2001, s. 56) Tyto trendy se pak kriminologové pokoušejí vysvětlit změnami ve společnosti, včetně zkoumání efektivity a vlivu různých opatření.

2.2. Kriminalita registrovaná a latentní

Pro popis kriminality by byla ideální znalost všech reálně spáchaných trestných činů, teprve tehdy by byl zjištěn úplný rozsah skutečné kriminality. Realita je však jiná. Orgány činné v trestném řízení (dále jen OČTŘ) zjistí, ať už z vlastní činnosti, nebo na základě oznámení osob či institucí, pouze některé trestní činy. Tu část kriminality, kterou zjistí a zaevidují, označujeme jako **kriminalitu registrovanou (zjevnou)**. Rozdíl mezi skutečnou a registrovanou kriminalitou tvoří **tzv. latentní (skrytá)**. Existence latentní kriminality tak relativizuje veškeré dostupné statistiky, údaje o stavu, struktuře a dynamice kriminality. Gřivna et al. (2014, s. 32) dále popisuje tzv. černá (temná) a šedá čísla. „Černá čísla“ obsahují tu část kriminality, o níž se OČTŘ nedozvěděly (tzv. přirozená latence); za šedá čísla považuje trestné činy, o nichž se OČTŘ sice dozvěděly, ale nepodařilo se vypátrat jejich pachatele. Někdy se též hovoří o tzv. umělé latenci, chápané jako souhrn trestných činů, o kterých se OČTŘ sice dozvědí, avšak z nějakého důvodu je neregistrují. Válková et al. dodává, že temné číslo kriminality má v kriminologii více významů:

- poměr mezi zjištěnou a registrovanou kriminalitou,
- celková kriminalita ve společnosti (součet registrované a neregistrované kriminality),
- případy, ve kterých jsou pachatelé trestných činů stíháni pouze za některé trestné činy, kterých se dopustili apod. (Válková et al., 2012, s. 134)

Graf č. 1: Kriminalita registrovaná a latentní

Dostupné z: <http://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS/elearning/kriminologie>

V knize Kriminologie se Gřivna et al. (2014, s. 33) se zabývá touto problematikou podrobněji. Zatímco registrovaná kriminalita je podchycena ve statistikách, o latentní kriminalitě máme jen určitou představu. Dále uvádí, že míru latentní kriminality ovlivňuje zejména intenzita formální a neformální kontroly, tolerance obětí a právní vědomí občanů. Z výzkumů vyplývá, že se míra latence u jednotlivých trestných činů podstatně liší. Přitom platí, že čím je závažnější druh trestné činnosti, tím vykazuje menší míru latence (např. vraždy). Ke zjištění rozsahu skutečné kriminality (tedy i latentní) se používá několik postupů a metod (Gřivna et al., 2014, s. 33):

1. výzkum informátorů,
2. self-reports,
3. viktimizační výzkumy,
4. jiné metody.

Pro potřeby této práce postačí představit pouze 2 metody z tohoto výčtu. **Self-report** neboli uvedení informací o vlastním trestném činu je založeno na dotazníkovém šetření nebo interview, kterým se zjišťuje, zdali se respondent v minulosti dopustil nějakého delikventního jednání, včetně otázek zaměřených na jejich osobní charakteristiky. Samozřejmostí je absolutní anonymita. Existují různé způsoby výběru respondentů, přičemž často bývají osloveny osoby, které už mají zkušenost s výkonem trestu odnětí svobody apod. Doménou self-reportů se od počátku stala kriminalita dětí a mládeže, neboť právě tento druh kriminality je jednou z klíčových oblastí těchto výzkumů. Podle Válkové et al. lze za výhodu pokládat to, že tento typ sběru dat se dá provádět přímo ve škole se skutečně velkým reprezentativním vzorkem určité věkové kategorie. Oproti tomu zde hrozí velké riziko zkreslení. Díky morální nedospělosti respondentů může docházet k „žertování“, což výrazně omezuje vypovídající hodnotu výzkumu. Typicky dochází k následujícím situacím:

- respondenti záměrně neuvedou trestné činy, kterých se dopustili. Významnou roli může hrát zejména obava z prozrazení a případného postihu,
- respondenti uvádějí trestné činy, kterých se nedopustili. Může to být záměrně, např. snaha „pochlubit se“, někdy se zde může jednat o tendenci přehánět, nebo jde o nepochopení otázky. (Válková et al., 2012, s. 149-151)

Výzkumy obětí trestných činů (tj. viktimizační výzkumy) jsou založeny na tom, že respondenti jsou dotazováni, zda se v minulosti stali obětí trestného činu. Otázky směřují k tomu, zdali čin ohlásili, nebo z jakého důvodu čin neoznámili. Tímto způsobem lze získat informace o charakteristice pachatele (pohlaví, věk, národnost), některé kriminogenní faktory (např. doba či místo činu), výši způsobené škody apod. Tyto informace pak umožňují vyvozovat závěry nejen o rozsahu kriminality, ale např. i o charakteristikách pachatelů, o rozsahu následků atd. (Tomášek, 2010, s. 101-116) Mezi nedostatky viktimizačních výzkumů patří, stejně jako u self-reportu, nedůvěra respondentů, uvádění více trestných činů, nebo naopak neuvedení všech činů.

2.3. Statistiky ČR

„Obecně lze o statistice říci, je to nejlepší z možných způsobů posuzování kvantitativních jevů, ale musí s ní být zacházeno s vědomím jejích možností a nedostatků a směřovat její užití ke společenskému prospěchu.“ (Marešová, 2011, s. 84, [online])

Pokud chceme zkoumat určitý jev a jeho proměny v průběhu času, tak základní podmínkou je jeho přesné a jednoznačné vymezení. Při práci s kriminálními statistikami je vhodné opustit široce pojaté sociologické definice kriminality. Mají-li mít statistiky smysl, jejich tvorba vyžaduje maximálně spolehlivá kritéria, podle kterých se do nich jednotlivé jevy zařazují. Takovým nárokům vyhovuje u kriminality pouze její úzká, trestněprávní definice (Tomášek, 2010, s. 62). Statistika kriminality v České republice není dostatečně metodologicky sjednocena ani koordinována, proto se mezi jednotlivými statistikami objevují rozdíly (např. při zařazování trestných činů do okruhů kriminality), což znesnadňuje možnost jejich porovnání (Tomášek, 2010, s. 78-82).

Resortní statistiky o kriminalitě v ČR jsou prezentovány a jejich správnost garantována zejména dvěma resorty (Gřivna et al., 2014, s. 32):

1. Ministerstvem vnitra ČR, konkrétně Policií ČR,
2. Ministerstvem spravedlnosti, konkrétně státními zastupitelstvími a soudy.

V rámci obou resortů existují vlastní systémy sběru dat, jejich zpracování, a využívání jak pro vlastní činnost, tak i s cílem poskytovat informace o kriminalitě v širších souvztažnostech (Marešová, 2011, s. 90, [online]). Z důvodu neexistující jednotné metodiky se mezi nimi objevují rozdíly. (Marešová, 2011, s. 67-69, [online])

Základní informace o rozsahu a struktuře kriminality na našem území jsou dostupné z **policejních kriminálních statistik**. Ty zároveň podávají nejpřesnější a nejúplnější obraz o registrované kriminalitě. Jejich zpracováním je pověřeno Policejní prezidium ČR. Zahrnují jak informace o trestných činech, tak o pachatelích. V omezené míře policie eviduje také data o obětech trestné činnosti, avšak ty již netvoří součást standardních sestav. Jednotlivé delikty jsou strukturovány podle tzv. takticko-statistické klasifikace (Válková et al., 2012, s. 142). Základní kategorie tvoří **kriminalita obecná** (majetková, násilná, mravnostní a ostatní), **hospodářská, vojenské trestné činy a kriminality zbývající**. Statistika zároveň sleduje místo spáchání činu, procento objasněných skutků, počet pachatelů, vliv alkoholu či drog, použití zbraně a výši škody. Druhým zdrojem jsou **statistiky státních zastupitelství a soudů (tzv. justiční statistiky)**. Ty jsou zpracovávány na centrální úrovni Ministerstvem spravedlnosti ČR. Zaměřeny jsou především na sledování počtů stíhaných a odsouzených osob apod. Sledována je zde také míra využití jednotlivých druhů odklonů v trestním řízení. Dále se orientují i na zkoumání efektivity OČTŘ tím, že sledují průměrné délky trvání vazeb.

Již 25 let interpretuje Institut pro kriminologii a sociální prevenci odborné veřejnosti, ale i ostatním zájemcům poznatky o stavu kriminality jak v tom konkrétním roce, tak v kontextu delšího časového vývoje. Na tomto místě je vhodné představit v současnosti nejnovější publikaci „**Analýza trendů kriminality v roce 2015**“, která se snaží poskytnout informace o vývoji kriminality v České republice s využitím posledních dostupných resortních dat mapujících kvantitativní ukazatele trestné činnosti. Jako primární zdroj dat byly využity statistické údaje získané z Policejního prezidia ČR. Tyto byly doplněny o statistické údaje Ministerstva spravedlnosti ČR, o informace a údaje ze zpráv Nejvyššího státního zastupitelství, z ročenek Vězeňské služby a z některých dalších resortních i mimoresortních materiálů hodnotících stav a vývoj kriminality a stav a vývoj počtu stíhaných, obžalovaných, odsouzených a vězněných pachatelů. Nedílnou součástí studie jsou časové osy vybraných ukazatelů kriminality, a to v některých případech od počátku počítačového zpracování statistických dat, tj. od roku 1974. (Díblíková et al., 2016, s. 7, [online]) Významnou část publikace tvoří přílohy – tabulky zachycující kontinuální vývoj kriminality obecně i vývoj jejích jednotlivých druhů, a také méně dostupné informace získané při řešení jiných úkolů v IKSP, které však s problematikou hodnocení kriminality v ČR souvisejí (např. statistické údaje o počtu vězněných osob ve světě). (Díblíková et al., 2016, s. 101, [online])

Následující odstavce vychází z poznatků uvedených v Analýze, proto si dovoluji stručně představit její obsah. V první kapitole studie jsou uváděny a komentovány základní **údaje o kriminalitě** v roce 2015 a jejich změny oproti roku předchozímu a za zhruba posledních deset let. Dále jsou zde obsaženy informace o pachatelích členěné podle pohlaví, věku a otázky recidivy. V neposlední řadě stať obecně zmiňuje počty evidovaných obětí a některé údaje o sebevraždách. Další kapitoly informují o aktuální problematice s kriminalitou související, v širších souvislostech včetně trendových změn. Například kapitola druhá se věnuje **organizovanému zločinu** a předkládá výstup šetření ve vztahu rozvinutosti skupin, míře účasti stálých členů a externistů, účasti žen, podílu cizinců, a k tomu, které aktivity organizovaných skupin patří mezi rozšířenější a které jsou typické pro zločinecké skupiny cizinců. Kapitola třetí přináší informace ze statistik o primární **drogové kriminalitě** v ČR za období 2005–2015. Jedná se o následující trestné činy: nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami (dále jen OPL) a s jedy, přechovávání OPL a jedy, výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě OPL a jedy, šíření toxikomanie a nedovolené pěstování rostlin obsahujících OPL. Statistické ukazatele této drogové kriminality prošly v České republice ve sledovaném období zajímavým vývojem, kdy po několika letech stagnace lze zaznamenat od roku 2010 prudký nárůst téměř u všech sledovaných indikátorů, a to z pohledu absolutních i relativních čísel jako podílu na celku. V roce 2015 došlo k přerušení několikaletého výrazného vzestupného trendu celkové míry registrované drogové kriminality. S ohledem na vysokou latenci drogové kriminality je však potřeba k interpretaci vývoje oficiálních statistických dat o tomto druhu trestné činnosti přistupovat poněkud obezřetně. Počet registrovaných drogových trestných činů totiž odráží zejména intenzitu a zaměření OČTR při odhalování trestné činnosti.

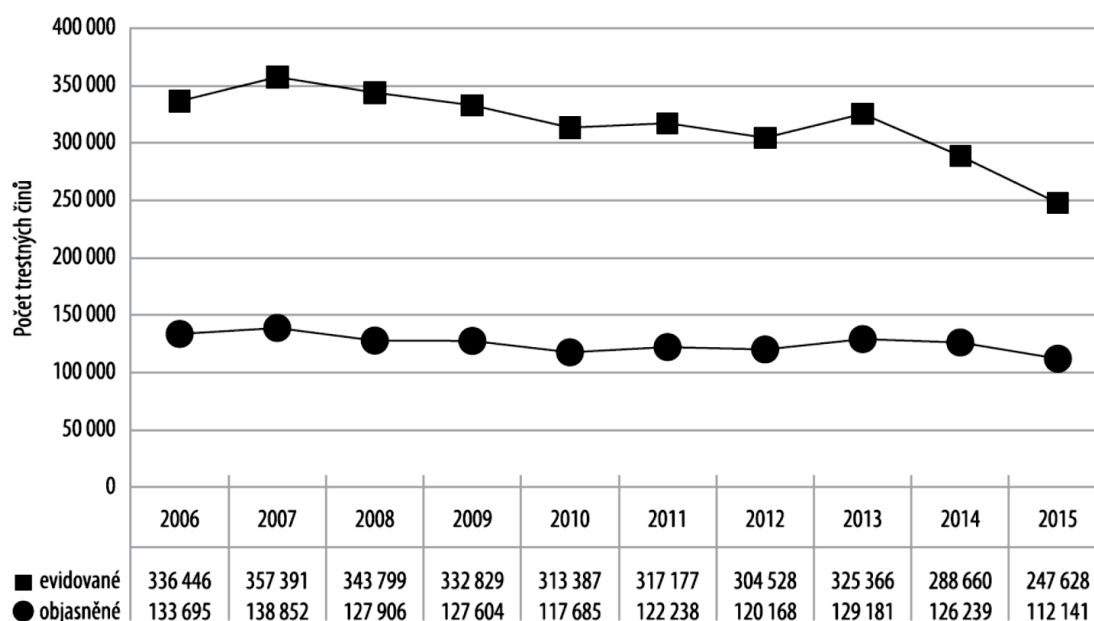
Ve čtvrté kapitole jsou popisovány v současnosti se vyskytující formy **kybernetické kriminality**, která ohrožuje veřejnoprávní i soukromoprávní systémy ICT. Stať definuje kyberprostor, uvádí příklady nelegálních jednání a vymezuje skutkové podstaty podle platného trestního zákoníku. Zabývá se problematikou odhalování a dokazování kyberkriminality, včetně možnosti postihu pachatelů trestných činů podle platné právní úpravy. Závěr tvoří úvahy o dalších nutných krocích v oblasti legislativy za účelem zvýšení ochrany ICT. Poslední kapitola je věnována **problematice obětí trestné činnosti** v České republice v roce 2015 a jejím vývojovým trendům. Údaje čerpá především z policejních statistik a poskytuje souhrnné informace o obětech kriminality v ČR jinde nezveřejněné.

Součástí kapitoly jsou též přehledové tabulky obsahující statistické údaje o policií evidovaných obětech kriminality za rok 2015 v různém podrobném členění (podle věku obětí, podle pohlaví obětí, podle následků trestné činnosti pro oběti, dle objektů napadení). (Diblíková et al., 2016, [online])

2.4. Stav registrované kriminality v roce 2015

V České republice lze dlouhodobě pozorovat trvalý pokles evidované trestné činnosti. I v roce 2015 pokračoval klesající trend. Bylo registrováno celkem 247 628 trestných činů, což je nejnižší počet od roku 1991. Pokles oproti roku 2014 činí 14,2 % (tj. 41 032 trestných činů). Celková míra objasněnosti (včetně dodatečně objasněných trestných činů) vzrostla o dvě procenta na 51 %. (Diblíková et al., 2016, [online])

Graf č. 2: Trestné činy evidované Policií ČR v letech 2006-2015

Zdroj dat: Statistické přehledy kriminality Policie ČR

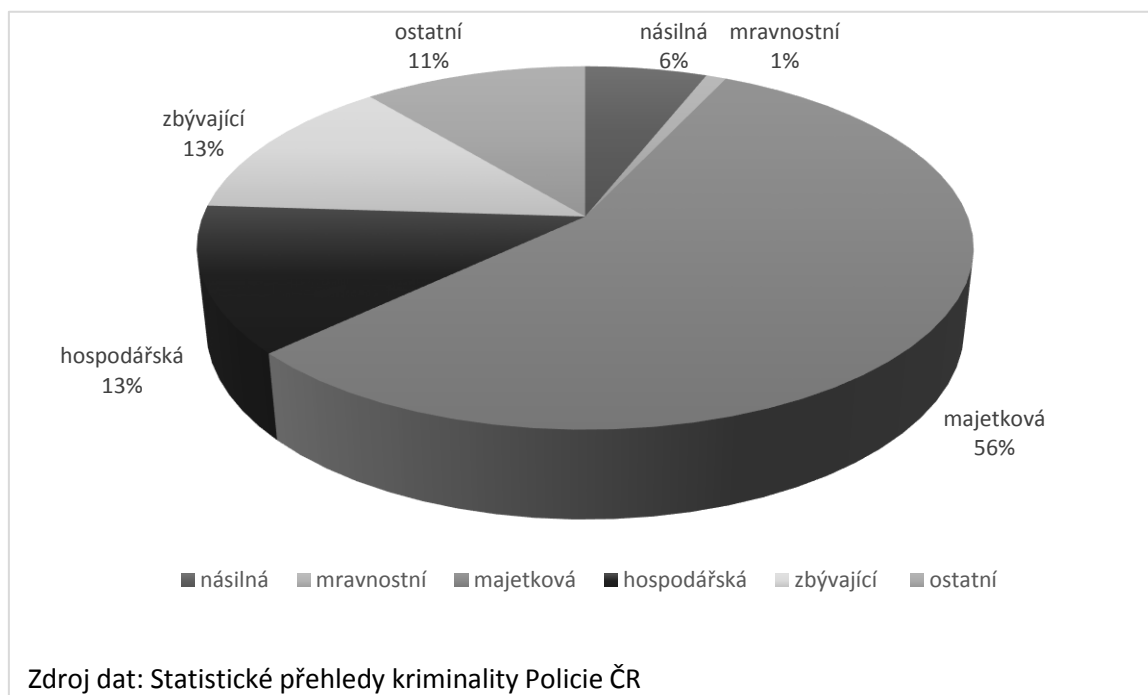
Výše uvedený graf (č. 2) ilustruje klesající trend evidované kriminality, ale rovněž i skutečnost, že v absolutních číslech (mírně) klesá počet přímo objasněných trestných činů. To je ovšem dáno celkovým poklesem činů, ze kterých je míra objasněnosti vypočítávána.

V roce 2015 bylo přímo objasněno 112 141 trestných činů, které spáchalo zhruba 102 tisíc pachatelů stíhaných a vyšetřovaných Policií ČR. Pro trestnou činnost bylo stíháno a vyšetřováno přesně 101 881 osob (ve srovnání s rokem 2014 pokles o 11 %), z toho 52 % recidivistů. V roce 2015 spáchali recidivisté cca 73 tisíc trestných činů.

Vliv na nárůst počtu stíhaných pachatelů včetně recidivistů měla nepochybně amnestie prezidenta v roce 2013 i její dozvuky v roce následujícím. (Díblíková et al., 2016, s. 21, [online])

Struktura kriminality (graf č. 3) se v zásadě nemění, nadále převažuje téměř ze dvou třetin majetková trestná činnost, zaznamenáváme ale mírný procentuální nárůst u hospodářské, zbývající a ostatní kriminality. U všech druhů trestné činnosti byl vykázán pokles, s výjimkou mravnostní kriminality (nárůst o 2 %). Relativně novým směrem v kriminalitě je páchaní trestné činnosti prostřednictvím internetu (zneužívání informací ze sociálních sítí, podvodné e-shopy, stalking, napadání účtů internetového bankovníctví aj.). Tato problematika je upravena v zákoně č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a pozornost je jí věnována i v rámci Analýzy. (Díblíková et al., 2016, s. 14-15, [online])

Graf č. 3: Struktura kriminality v České republice v roce 2015

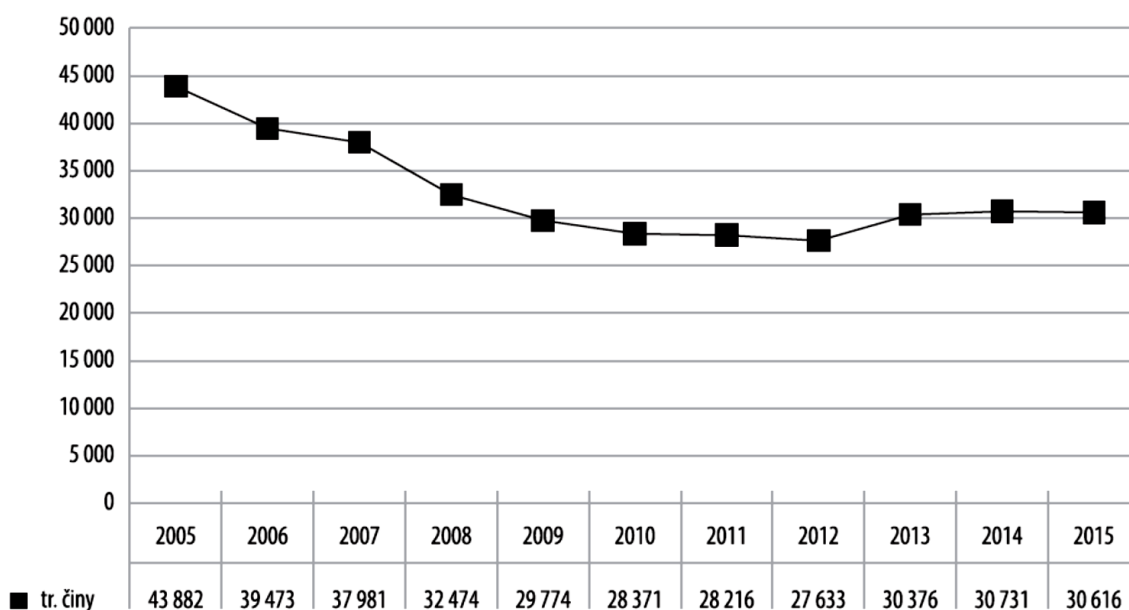
Rozčlenění kriminality uvedené v grafu č. 3 není totožné s členěním podle jednotlivých hlav zvláštní části trestního zákoníku. Výrazně převažuje **majetková trestná činnost**, která je zároveň typická nejnižším procentem objasněnosti – v roce 2015 bylo vyšetřeno pouhých 23 %. Válková et al. (2012, s. 445) uvádí, že z hlediska struktury je nejtypičtější a nejfrekventovanější trestný čin krádeže. Policie ČR ve svých statistikách člení krádeže na **krádeže prosté** (84 793 skutků v roce 2015) a **krádeže vloupáním** (34 476 skutků v roce 2015), zvláštní statistiku poté tvoří analýza krádeží vloupáním do obchodů, bytů, krádeže motorových vozidel atd. Charakteristickým rysem v případě krádeží vloupáním je jejich

doprovodná kriminalita, kdy tato trestná činnost bývá obvykle páčána v souběhu s trestným činem **porušování** domovní svobody a s trestným činem poškozování cizí věci. Trestný čin krádeže vloupáním tvoří obecně čtvrtinu veškeré majetkové trestné činnosti. (Diblíková et al., 2016, s. 14, [online])

Následující tzv. **zbývající a ostatní kriminalita** (především trestné činy maření výkonu úředního rozhodnutí, zanedbání povinné výživy, sprejství, poškozování cizích práv, dále drogová kriminalita a trestné činy spáchané při dopravních nehodách). Tvoří téměř čtvrtinu evidované kriminality a vykazují vysokou míru objasněnosti – cca 83 %. (Diblíková et al., 2016, s. 14, [online])

Třetí nejzastoupenější je **kriminalita hospodářská** s 55 % objasněností. Jedná se o podvody, včetně úvěrových, pojistných a dotačních. Celková způsobená škoda v oblasti hospodářské trestné činnosti v roce 2015 činila 20,25 mld. Kč, přičemž největší podíl připadá na trestné činy krácení daně, podvod a zpronevěru. (Diblíková et al., 2016, s. 15, [online])

Graf č. 4: Hospodářská trestná činnost v letech 2005 – 2015 (dle dělení Policie ČR)

Zdroj dat: Statistické přehledy kriminality Policie ČR

Méně častá, ovšem zdaleka ne zanedbatelná je **násilná kriminalita**. Je nejdůležitějším typem kriminality vůbec, a to především s ohledem na to, že její pachatelé útočí na základní hodnoty člověka – na jeho život, zdraví, někdy také na lidskou důstojnost a svobodu. (Staňková, Ščerba a Vichlenda, 2014, s. 13-14) Kriminologické pojetí násilné kriminality se omezuje na útok proti fyzické nebo psychické integritě člověka ve smyslu úmyslného užití fyzického násilí, respektive pohrůžky násilí vůči osobě. Takovéto jednání je motivováno buď nepřátelstvím (ublížení na zdraví, vražda ze msty), nebo je instrumentální a slouží k dalšímu účelu (vražda na objednávku, loupež). (Srov. Novotný, Zapletal, 2001, s. 286-287; Válková et al., 2012, s. 454-455; Gřivna et al., 2014, s. 223-224)

Vysoký výskyt násilné kriminality oprávněně vyvolává u občanů pocit nejistoty, strachu, a obav. V roce 2015 násilná kriminalita meziročně klesla o 7,5 %. Přímá objasněnost se pohybovala lehce přes 70 %. Konkrétně počet vražd se snížil na 155 (87 % objasněnost) a vražd loupežných bylo spácháno pouze 7, což je polovina oproti minulému roku.

Tabulka 1: Vraždy 2015: trestné činy, objasněnost, stíhané osoby

Druh vraždy	Loupežné	Sexuální	Motivované osobními vztahy	Na objednávku	Novorozence	Ostatní	Celkem
Zjištěno celkem TČ	7	2	86	4	1	55	155
Objasněno	5	2	78	3	0	47	135
Stíháno osob	7	3	85	6	0	53	154
Z toho - Recidivisté	3	1	38	5	0	26	73
Z toho - Ženy	0	0	20	0	0	6	26
Z toho - Muži	7	3	65	5	0	47	128
Z toho - Mladiství	0	0	2	0	0	3	5

Zdroj dat: Statistický výkaz Policejního prezidia ČR

Nejvíce vražd (celkem 86) bylo spácháno mezi osobami, které se navzájem znaly, a dokonce k sobě měly blízký vztah. Jedná se o činy s podtextem získání finanční hotovosti, vydírání, opatření prostředků na nákup drog, dále vraždy vyvolané nesouladem v partnerských vztazích. Objasněnost celkového počtu vražd se pohybuje na hranici 87 % (v roce 2013 dokonce cca 95 %). Ze všech pachatelů vražd tvoří recidivisté zhruba půlku. (Diblíková et al., 2016, s. 17, [online])

„Násilná kriminalita po roce 1989 stoupla téměř dvojnásobně, kdy z hodnoty 11 956 evidovaných násilných deliktů v roce 1989 došlo k nárůstu na hodnotu 23 464 násilných skutků v roce 1998. V dalších letech dochází k mírnému poklesu, avšak v roce 2004 evidujeme v novodobé historii České republiky nejvíce násilných trestných činů, a to 23 579. Od té doby sledujeme postupný pokles, kdy se dostáváme na hodnoty srovnatelné s evidovanou kriminalitou násilného charakteru na počátku 90. let.“ (Gřivna et al., 2014, s. 225)

Poslední zkoumaná oblast, tedy **mravnostní kriminalita**, jako jediná vykázala nárůst, a to o více než 2 %. V roce 2015 bylo spácháno 2 256 mravnostních trestných činů. Přímá objasněnost se naopak zvýšila na necelých 73 %. Za mravnostní kriminalitu můžeme označit všechna sexuální motivovaná jednání, která nejsou společensky tolerovatelná a akceptovatelná. Dle Gřivny et al. (2014, s. 246) obecně rozlišujeme dvě kategorie – sexuální trestné činy (znásilnění, pohlavní zneužití) a trestné činy spojené s prostitucí (kuplířství, ohrožování výchovy dítěte). Nejčastějším skutkem, který se řadí do mravnostní kriminality bylo pohlavní zneužívání. S ohledem na dostupnost internetu lze předvídat nárůst mravnostní trestné činnosti páchané prostřednictvím sociálních sítí. (Diblíková et al., 2016, s. 18, [online])

Z hlediska geografického rozčlenění má opět nejvyšší podíl na celkové kriminalitě hlavní město Praha s 64 095 trestnými činy, což je ale oproti roku 2014 takřka jedenáctiprocentní pokles evidovaných trestných činů. Pro Prahu je dále typická nejnižší objasněnost, která v roce 2015 činila cca 25 %. Co se týče celorepublikové teritoriality (graf č. 5), v roce 2015 nebyl zaznamenán nárůst kriminality v žádném kraji. Nejlépe na tom je z hlediska počtu skutků Pardubický kraj (6 812 trestných činů). (Diblíková et al., 2016, [online])

Graf č. 5: Trestná činnost podle územního členění v České republice v roce 2015

	Trestné činy evidované policií	Počet obyvatel k 31. 12. 2014	Trestné činy na 1000 obyvatel	Pořadí podle za- mořenosti území kriminalitou
Česká republika	247628	10 538 275	23,50	
Praha	64 095	1 259 079	50,91	1.
Středočeský kraj	25 442	1 315 299	19,34	8.
Jihočeský kraj	12 595	637 300	19,76	7.
Plzeňský kraj	10 512	575 123	18,28	10.
Ústecký kraj	21 061	823 972	25,56	2.
Královehradecký kraj	8 575	551 590	15,55	11.
Jihomoravský kraj	23 828	1 172 853	20,32	5.
Moravskoslezský kraj	30 364	1 217 676	24,94	4.
Olomoucký kraj	12 609	635 711	19,83	6.
Zlínský kraj	7 964	585 261	13,61	12.
Vysočina	6 880	509 895	13,49	13.
Pardubický kraj	6 812	516 372	13,19	14.
Liberecký kraj	11 154	438 851	25,42	3.
Karlovarský kraj	5 737	299 293	19,17	9.

Zdroj dat: Ročenka ČSÚ, Statistické přehledy kriminality Policie ČR

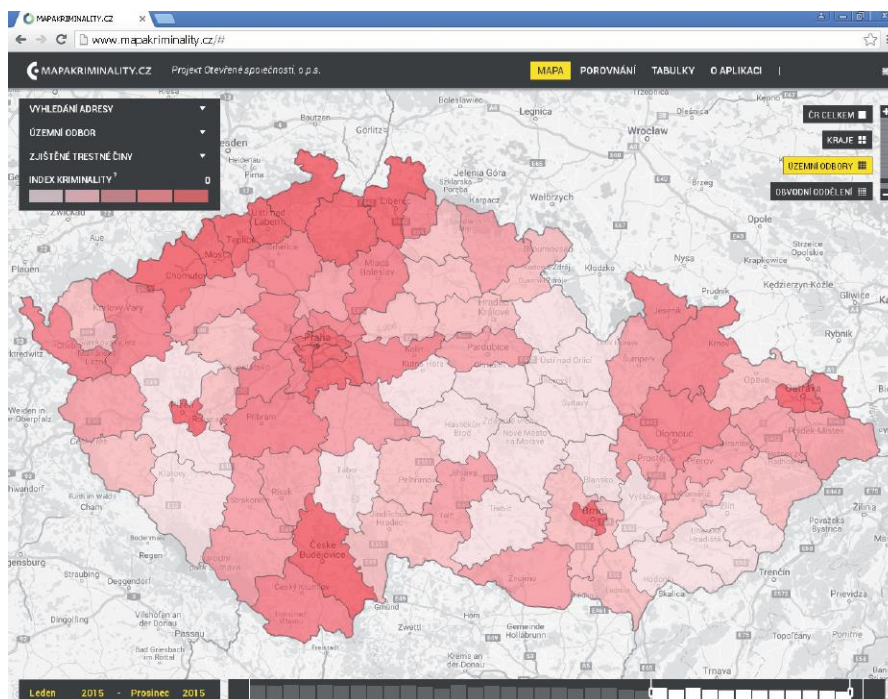
„Co se týče **pachatelů**, po pěti letech se snížil podíl recidivistů mezi stíhanými a vyšetřovanými osobami, celkem meziroční pokles všech tzv. známých pachatelů činil 11 %. Nejčastějšími trestnými činy jsou krádeže, zanedbání povinné výživy a ohrožení pod vlivem návykové látky, jejichž pachatelé činí cca 45 % ze stíhaných osob. Ženy se podílejí na trestné činnosti v ČR v 15 %, další pokles podílu kriminality byl zaznamenán u dětí do 15 let, a ještě výraznější u mladistvých. U celkového součtu pachatelů do 18 let zaznamenáváme v desetiletém horizontu dokonce více než 60 % pokles. Klesající tendenci registrujeme shodně jak u osob stíhaných a vyšetřovaných policií, tak u počtu osob obžalovaných a odsouzených.“ (Diblíková et al., 2016, s. 28, [online])

Tomášek (2010, s. 67) píše, že na konci 80. let byl počet policií registrovaných trestných činů poměrně stabilní (okolo 120 000 ročně), avšak po politických změnách v roce 1989 došlo k doslova skokovému nárůstu, kdy se počet trestných činů stačil do roku 1993 více než ztrojnásobit. Nárůst v následujících letech již tak dramatický nebyl, ale i tak dosáhla kriminalita svého maxima až v roce 1999 (jednalo se o 426 626 skutků). Od té doby jsme svědky určité stabilizace, kdy počet trestných činů začíná pozvolna klesat k hodnotám z počátku devadesátých let. Po přepočtu údajů o rozsahu kriminality na výše diskutovaný index je patrné, že kriminalita v roce 1999, kdy byla na svém vrcholu, dosáhla indexu 4 150 na 100 000 obyvatel. Oproti tomu za rok 2016 je hodnota indexu na čísle 2 078 (217 927 trestných činů).

Mapa kriminality

Cílem webu mapa kriminality je usnadnit veřejnosti orientaci v datech o trestné činnosti, stránky vytvořila a provozuje ProPolice/Otevřená společnost, o. p. s. Údaje jsou poskytovány každý měsíc Policií ČR, jde tedy o zpracování oficiální policejní statistiky. Jedná se o data o zjištěné trestné činnosti, nezahrnuje tedy kriminalitu latentní. V aplikaci jsou možná různá nastavení, např. časové období, typ TČ, regionální členění, porovnávání atp. (O projektu, Mapakriminality.cz, 2017, [online])

Obrázek č. 1: Mapa kriminality

3. Kontrola kriminality

Kontrola kriminality byla dříve označována jako boj s kriminalitou. Především se jednalo o potírání trestných činů formou represe uplatňované státem. Omezovat společensky škodlivé jednání lze různými způsoby. Přes veškeré rozdíly, které mezi nimi existují, je možné s trochou zjednodušení popsat dva základní přístupy. Jedná se o **strategie represivní** a **strategie preventivní**. První typ představuje reakci na již spáchaný trestný čin, a má proto především trestněprávní charakter. Tuto strategii aplikují orgány činné v trestním řízení a vězeňská služba. Proto se též označuje za formální kontrolu kriminality. Preventivní strategie se naproti tomu orientují na aktivní předcházení zločinu (kriminální profylaxe). Uskutečňují se prostřednictvím školy, rodiny, spolků atd. Jde o tzv. neformální kontrolu kriminality. V současné době je snaha omezit kriminalitu nejen trestní represí, ale i preventivní činností. V praxi se oba přístupy prolínají (strategie smíšené), neboť účinná prevence zmenšuje potřebu represe a represe opět zpětně pozitivně posiluje prevenci. Někdy se v této souvislosti hovoří o dvou vzájemně propojených pilířích udržování vnitřní bezpečnosti. Příkladem strategie smíšené mohou být různé alternativní formy trestních sankcí v rámci trestních opatření.

Zapletal (2008, s. 7) popisuje kontrolu kriminality jako činnost spočívající v plnění úkolů společnosti při ochraně občanů před kriminalitou, což zahrnuje všechny společenské instituce, strategie a sankce, jejichž cílem je dosažení konformity chování v oblasti regulované normami trestního práva. Gřivna et al. (2014, s. 24) to vnímá jako úsilí státu i společnosti o udržení kriminality v určitých přijatelných mezích nebo o její omezování. Kontrolu kriminality lze tedy chápat jako široce pojaté úsilí o omezování trestné činnosti.

V našich minulých společenských podmínkách (tj. před rokem 1989) jednoznačně převažovaly přístupy represivního charakteru bez výrazných preventivních prvků, avšak ty se ukázaly jako málo účinné. Ve vyspělých demokratických státech se naproti tomu stále výrazněji prosazují snahy preferovat prevenci kriminality, neboť ta se jeví v porovnání s klasickým výkonem spravedlnosti ve sféře trestního práva jako účinnější, perspektivnější a méně nákladná. U nás prevence nabyla na významu v souvislosti s rapidním vzestupem kriminality po roce 1989. (Zapletal, 2008, s. 7)

3.1. Strategie preventivní

Prevenčí rozumíme aktivní jednání ze strany orgánů státu, obcí a soukromoprávních subjektů vedoucí k potlačení kriminality a ochrany občanů před osobami páchajícími společensky škodlivou činností. Hlavní význam prevence spočívá ve výchovném působení na společnost jako celek a konkrétním působením na rizikové skupiny obyvatel, které mohou představovat potenciální pachatele, popř. oběti. Zvláště významná je prevence v oblasti týkající se mládeže, kde seznámení s riziky a důsledky protiprávního jednání může významně omezit riziko vzniku. Cílem prevence v České republice je zejména snižování míry a závažnosti trestné činnosti na jedné straně a zvyšování pocitu bezpečí občanů na straně druhé.

„Prevence kriminality představuje pokus eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započítáním nebo před jejím pokračováním. Do prevence kriminality tak náležejí – v našem pojetí – veškeré aktivity směřující k předcházení páchaní trestných činů, k snižování jejich výskytu cestou zamezení páchaní nebo neutralizací příčin a podmínek vzniku trestných činů (kriminogenních faktorů). Patří sem opatření, jejichž cílem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů.“ (Zapletal, 2008, s. 8)

Holcr dále uvádí: „Prevence kriminality je vědecky zdůvodněné, záměrné, cílevědomé, plánovité a koordinované působení na příčiny a podmínky kriminality s cílem je odstranit, nebo vhodným výběrem forem a metod působení alespoň zčásti (dle možností však v co nejvyšší míře) eliminovat, případně jejich negativní dopady omezit a současně podporovat vytváření podmínek antikriminogenních.“ (Holcr, 2009, s. 170)

Podle Staňkové, Ščerby a Vichlendy (2014, s. 49) je podstatou prevence kriminality předcházení negativním faktorům, které vedou ke kriminalitě, a podpora pozitivních faktorů, které kriminalitu snižují. Základem každé prevence by tedy mělo být poznání nežádoucího jevu, jeho příčin a „antipříčin“ (ochranných faktorů).

Prevence kriminality zahrnuje soubor nerepresivních opatření. Jedná se například o opatření sociální prevence, situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů. Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů, z nichž k nejzávažnějším patří nejrůznější formy závislostí. (Prevence kriminality, MVČR, [online])

Prevenici je možné obecně rozdělit dle cílových (obsahových) objektů:

Sociální prevence

Cílem je změna nepříznivých sociálních, společenských a ekonomických podmínek, které působí jako kriminogenní faktory. Jde tedy o neutralizaci sociálně nežádoucích jevů, jako je například prostituce, gamblerství, extremismus, ale i pomoc při překonávání nepříznivých sociálních podmínek v případě nezaměstnanosti, bezdomovectví apod. Značnou roli v tomto typu prevence hrají i média, která ovlivňují názor veřejnosti na kriminalitu, tím jak objektivně, nebo naopak manipulativně informují o trestních věcech. Současnou praxi lze hodnotit negativně, neboť s cílem zvýšení sledovanosti a prodejnosti jsou podávány zkreslené, a tedy nepravdivé informace. Tento jev má nežádoucí vliv především na mládež, která je snadněji ovlivnitelná. Nejdůležitějším nástrojem sociální prevence je kvalitní, fungující právní řád a vymahatelnost práva. Mimo zákonnou regulaci se sociální prevence realizuje též formou výchovné, vzdělávací a poradenské aktivity zaměřené na mládež, dále pak formou výchovného působení škol a především rodiny (které může být značně komplikováno tíživými sociálními podmínkami, zejm. u osamělé matky, absence otce jako vzoru mužského chování atd.).

Situační prevence

Je zaměřena na odstraňování kriminogenních situací, na omezování příležitostí ke spáchání trestných činů a na zvyšování rizika dopadení pro pachatele. Teorie situační prevence chápe rozhodnutí o spáchání trestného činu jako důsledek motivace ovlivněné situačními faktory. Pachatel posuzuje rizika spojená se spácháním trestného činu a případný zisk. Proto je zapotřebí zvýšit rizika a snížit příležitosti. Situační prevence se týká především pouliční majtkové (krádeže věcí z aut), mravnostní a násilné trestné činnosti (loupeže). Důležitou součástí je informovanost veřejnosti o trestné činnosti a o možnostech ochrany. (Barilik, 2015, s.146-157)

Viktimizační (viktimologická) prevence

Viktimologická ochrana se zaměřuje na prevenci ze strany samotné oběti. Její podstatou je informovanost a proškolení obětí, a tím zabránění vzniku kriminogenních situací, jednání v takové situaci, pokud se do ní dostanou, a také následná péče o oběť po činu (Staňková, Ščerba a Vichlenda, 2014, s. 58). V praxi se jedná o skupinové i individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích. Užívá metody sociální i situační prevence, a to podle míry ohrožení na primární, sekundární i terciární úrovni.

Dle stadia dělíme prevenci na:

- **primární** – adresátem je předem neurčený okruh osob, resp. celá společnost,
- **sekundární** – orientováno na rizikové skupiny potenciálních pachatelů nebo obětí,
- **terciární** – působení na pachatele nebo oběť po spáchání trestného činu, zaměřuje se na prevenci recidivy a opakované viktimizace.

3.2. Strategie represivní

Každá lidská společnost si vytváří systém způsobů reagování na situace, kdy nejsou dodržovány nebo naopak jsou porušovány její základní normy, hodnoty a je ohroženo její fungování. Součástí tohoto systému je i jednání s pachateli trestných činů. Dopustí-li se někdo protiprávního skutku a neunikne-li odhalení, musí počítat s tím, že společnost na jeho jednání odpoví udělením trestní sankce. Již první státní útvary a společenstva vytvářela pravidla a zákony, které určovaly sankce za činy pro danou společnost nepřijatelné.

Kontrola kriminality formou trestního postihu představuje defenzivní pojetí boje s kriminalitou. Represe je vykonávána ze strany státu na základě zákona, pomocí orgánů činných v trestním řízení, tj. policejními orgány, státními zastupitelstvy, soudy. Výsledkem jejich represivní činnosti je trest, který představuje negativní odsouzení spáchaného skutku, kdy jeho forma by měla odrážet závažnost trestného činu. Trest je nejpřísnější a krajní reakcí státní moci, která představuje zásah do základních lidských práv, jejichž porušení je možné pouze na základě rozhodnutí nezávislého a nestranného soudu. (Gřivna et al., 2014, s. 175-183)

Názory na tresty a způsoby trestání, postoj k pachatelům trestné činnosti a způsoby zacházení s nimi vždy odráží kulturní a ekonomickou úroveň společnosti. Historický vývoj podnítl vznik některých teoretických konceptů o účelu trestání (Válková et al., 2012, s. 220-222). Existují tři základní teorie účelu trestu:

- Teorie absolutní
 - Teorie absolutní, někdy též nazývané teorie taliační (lat. ius talionis – právo msty), nespojují s ukládáním trestu žádné jiné účely mimo potrestání samého (Válková et al., 2012, s. 222). Trest se chápe jako odplata za trestný čin, který byl v minulosti spáchán a měl by obsahovat tolik utrpení, bolesti, kolik jí bylo způsobeno daným činem.
- Teorie relativní
 - Trest chápou jako prostředek ochrany společnosti i jednotlivce před vznikem, pokračováním a následky trestné činnosti. V relativní teorii lze pozorovat zrod preventivních aktivit spojených s ukládáním trestu. Trestá se, aby v budoucnu nebylo páčáno zlo.
- Teorie smíšené
 - Usilují o spojení myšlenky odplatné a účelové funkce trestu. Základem smíšené teorie účelu trestu je represe spojená s prevencí u pachatele a generální prevencí u potenciálních pachatelů. Z této teorie vychází i účel trestu v českém trestním právu.

Účelem trestu je tedy přispět ke kontrole zločinnosti, chránit společnost před trestnými činy, zabraňovat pachatelům v další trestné činnosti a vést je k sociálnímu jednání. Samotný trest vždy musí zůstat pouze prostředkem, jímž se společnost proti páčání takových činů brání. V průběhu historického vývoje se náhled na funkci trestu vyvíjel, specifikoval. Další možná klasifikace vycházející z klasického pojetí funkce trestu, je následující (Válková et al., 2012, s. 225-228): **teorie retributivní** (odplatná), **odstrašující**, **rehabilitační** (regulativní, nápravné, penitenciární), **eliminační** (vylučovací, izolační), **restituční** (kompenzační, obnovující).

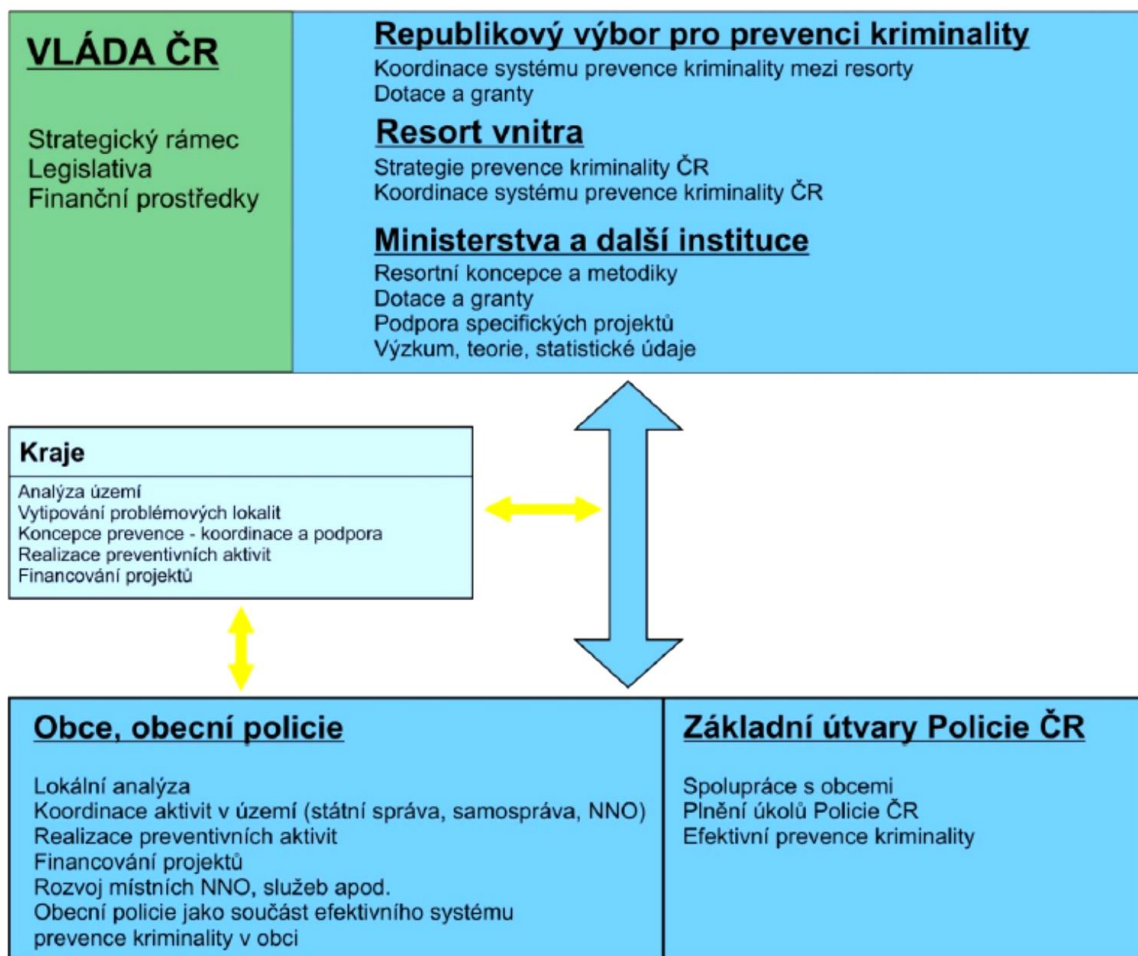
„Spojíme-li negativní dopady prizonizace s vysokými náklady na provoz věznic, snadno se ztotožníme s názorem, že vězení je do jisté míry pouze velmi drahou cestou, jak ze špatných lidí učinit ještě horší.“ (Tomášek, 2010, s. 177)

3.3. Úloha státu v prevenci kriminality

Základem úspěšné preventivní politiky státu je efektivní systém prevence kriminality. V České republice je prevence organizována na třech úrovních. Na **meziresortní úrovni** je hlavním subjektem prevence kriminality Republikový výbor pro prevenci kriminality, který je iniciačním, koordinačním a metodickým orgánem. Výbor se schází jednou měsíčně a předmětem jeho činnosti je vytvoření koncepce preventivní politiky vlády ČR v oblasti na mezinárodní úrovni a její konkretizace na místní úrovni. Situační prevenci kriminality se věnuje Poradní sbor pro situační prevenci kriminality. Na primární, sekundární a terciární úrovni prevence se resorty zaměřují především na zkvalitňování oblasti rodinné politiky, vzdělávání, rozvoje služeb a prevence závislostí (Strategie prevence 2016-2020, MVČR, s. 19, [online]). Na **resortní úrovni** programy prevence vycházejí z věcné působnosti jednotlivých ministerstev. Zapojením do krajské úrovně prevence získávají kraje možnost ovlivnit podobu preventivní politiky na svém území, určovat lokální potřebnost realizace preventivních opatření. **Místní úroveň** – obce, tvoří základ, na kterém jsou opatření prevence kriminality v praxi nakonec naplňována. Zapojeny jsou do ní orgány veřejné správy, policie, nevládní organizace a další instituce působící v obcích. Podstatou systému prevence na místní úrovni je optimální rozložení působnosti s ohledem na místní potřeby a možnosti. (Prevence kriminality, MVČR, [online])

Důležitým dokumentem v problematice úlohy státu je tzv. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. Materiál definuje pro oblast prevence 5 strategických cílů (hlavních priorit), které jsou dále rozvedeny celkem do 98 specifických cílů, jichž by Česká republika měla dosáhnout. Na Strategii navazuje materiál Akční plán prevence kriminality na léta 2016 až 2020, který specifické cíle dále konkretizuje a určuje subjekty odpovědné za jejich plnění. Úspěšné naplňování Akčního plánu, by v souladu se Strategií, mělo přispět k dalšímu snižování výskytu kriminality i kriminogenních faktorů, k větší ochraně obětí, efektivnější práci s pachateli, většímu bezpečí v rizikových lokalitách aj. (Akční plán 2016-2020, MVČR, [online])

Graf č. 6: Systém prevence kriminality v ČR

Dostupné z: Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020

3.4. Community policing

Zcela nezastupitelné místo v rámci prevence má policie, která ještě donedávna byla při ochraně před kriminalitou orientována spíše represivně. V posledních letech začíná být i u nás v policejní práci uplatňován koncept nazývaný Community policing (policejní práce orientovaná na komunitu, dále jen CP), který zahrnuje (srov. Zapletal, 2008, s. 71; Gřivna et al., 2014, s.166):

- policejní činnost, která je podřízena potřebám občanské společnosti,
- komunikaci mezi policií a společností,
- partnerství mezi vládními a nevládními institucemi na úseku ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti, a také na úseku prevence kriminality.

Policie ve smyslu tohoto konceptu plní úkoly podle aktuálních potřeb občanské společnosti a ve spolupráci s komunitou (její samosprávou a institucemi). Jde v podstatě o zásadu územní odpovědnosti jednotlivých pořádkových policistů, kteří by měli mít co nejlepší místní a osobní znalost. Snahou je získávání důvěry řádných občanů k policii a zvýšení pocitu jejich bezpečí. (srov. Gřivna et al., 2014, s.166; Zapletal, 2008, s. 71)

„Z dlouhodobých zahraničních zkušeností vyplývá, že aplikace konceptu CP ve svém důsledku v dané lokalitě vždy přispívá ke snížení kriminality i vyšší spokojenosti se službou policie.“ (Zapletal, 2008, s. 72)

Krejčí uvádí, že neexistuje žádný jednotný program CP. Tento přístup byl aplikován ve světě v různých formách, které se liší podle potřeb komunity, politických zřetelů a dostupných zdrojů. Východiska této koncepce jsou však společná. Základem účinné spolupráce je otevřenost policie vůči veřejnosti a základní prvky jednotlivých forem jsou následující:

- určený policista by se měl zapojit do všech aspektů života své komunity,
- musí nést odpovědnost před komunitou, která má mít možnost ovlivňovat, policejní činnost na svém území,
- musí se konat pravidelná a častá setkání policie s komunitou, kde může docházet k výměně názorů aj. (Krejčí, 2000, s. 13)

4. Policie České republiky

Policie České republiky (dále jen Policie ČR) je zařazena do struktury státní správy. Jedná se o jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor. (§1 ZoP) Působnost Policie zahrnuje celé území České republiky. Je podřízena Ministerstvu vnitra a policejní prezident jako nejvyšší představitel odpovídá za svou činnost ministrovi vnitra. Nezávislost Policie ČR na politické moci je zajištěna právní úpravou na zákonné úrovni.

Vznik a činnost (tohoto bezpečnostního sboru) je primárně zakotvena v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZoP). Činnost policie dále upravuje poměrně velké množství interních předpisů. Služební poměr příslušníků Policie ČR se řídí zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů. U policie jsou zaměstnání i civilní zaměstnanci. Jejich pracovní poměr je upraven zákoníkem práce (z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Hlavní náplní činnosti Policie ČR je plnění úkolů ve věcech ochrany veřejného pořádku, vnitřní bezpečnosti státu, ochrany života, zdraví a majetku osob. „Plní rovněž úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu České republiky.“ (Vokuš, 2010)

Policie se dělí na **Policejní prezidium České republiky, útvary policie s celostátní působností** (např. Národní protidrogová centrála, Národní centrála proti organizovanému zločinu), **krajská ředitelství a v rámci nich zřízené útvary**. Zákon zřizuje 14 krajských ředitelství policie. Jejich územní obvody se shodují s územními obvody 14 krajů České republiky. Způsob řízení se dá charakterizovat jako hierarchický, jsou pro něj tedy typické vztahy nadřízenosti a podřízenosti jednotlivých subjektů. Podrobná organizační struktura není v ZoP blíže upravena.

4.1. Organizační struktura

Činnost Policie ČR řídí Policejní prezidium ČR se sídlem v Praze. V rámci organizační struktury Prezidia jsou zřízena tři systemizovaná služební místa náměstků policejního prezidenta. Jedná se o prvního náměstka, náměstka pro službu kriminální policie a vyšetřování a náměstka pro ekonomiku.

V rámci Policie České republiky působí:

Služba pořádkové policie

„Co do počtu policistů je službou nejpočetnější a co do obsahu činnosti službou nejuniverzálnější.“ (Vokuš, 2010, s. 22) Policisté z pořádkové služby ve městech i na venkově chrání bezpečnost osob i majetku, chrání veřejný pořádek, plní úkoly v trestním, přestupkovém i správním řízení. Nejviditelnější činností je občůzková a hlídková služba. Součástí služby pořádkové policie jsou pořádkové jednotky. Ty se zapojují zejména do bezpečnostních akcí, které svým rozsahem a charakterem vyžadují nasazení většího počtu policejních sil a prostředků. Setkáváme se s nimi například při rizikových demonstracích, sportovních akcích. Významnou roli v této souvislosti hrají policejní antikonfliktní týmy. Dále pod pořádkovou službu patří jednotky zásahové a pohotovostní. Do specializovaných součástí pořádkové policie patří poříční a železniční oddělení.

Služba dopravní policie

Úkoly služby dopravní policie spočívají zejména v dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích a v šetření dopravních nehod. Hlídky dopravní policie rovněž dohlíží na technický stav vozidel. Dopravní policie zajišťuje také doprovody při přepravě nadměrných nákladů atd. Specializovaná pracoviště se zabývají šetřením dopravních nehod.

Služba cizinecké policie

Podle Vokuše (2010, s. 38) pracoviště služby cizinecké policie působí na celém území státu a vykonávají státní správu ve věcech povolení vstupu cizinců do země, rozhodují o případném odepření vstupu nebo o správním vyhoštění cizince. Mezi jejich hlavní úkoly patří odhalování nelegální migrace aj.

Služba kriminální policie a vyšetřování

Posláním policistů zařazených ve službě kriminální policie a vyšetřování je odhalovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož znaky jsou popsány v trestním zákoně, a zjišťovat pachatele těchto trestných činů. Při objasňování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu kriminalisté opatřují potřebné podklady, zajišťují stopy atd. Kriminalisté se obvykle specializují buď na obecnou kriminalitu, anebo na hospodářskou kriminalitu. (Vokuš, 2010, s. 50)

další specializované jednotky.

4.2. Podmínky pro přijetí do služebního poměru

Příslušníka Policie ČR nazýváme policistou a jedná se o zaměstnance státu. Kvalifikační předpoklady pro výkon povolání policisty jsou (Podmínky přijetí do služebního poměru, PČR, [online]):

- věk 18 let,
- státní občanství České republiky,
- plná svéprávnost,
- bezúhonnost,
- střední vzdělání s maturitní zkouškou,
- fyzická, zdravotní a osobní způsobilost nutná k výkonu služby,
- uchazeč nesmí být členem politické strany nebo hnutí,
- uchazeč nesmí vykonávat živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost,
- uchazeč nesmí být členem kontrolních nebo řídicích orgánů právnických osob vykonávajících podnikatelskou činnost.

Přijímací řízení zahajuje Policie ČR s uchazečem, který doručí písemnou žádost o přijetí a splňuje výše uvedené podmínky. Přijímací řízení obvykle trvá tři měsíce. V průběhu řízení uchazeč absolvuje **psychologické vyšetření**, zaměřující se na zjišťování osobnostních předpokladů potřebných pro výkon služby. Dále je to prověrka **fyzické zdatnosti**, která se skládá ze čtyř částí: člunkového běhu, běhu na 1 000 m, celomotorického testu a cvičení kliků. Poslední, neméně důležitá část, je komplexní zdravotní prohlídka. Přísná zdravotní kritéria jsou prevencí před případným poškozením zdraví v důsledku náročných podmínek služby policistů. (Podmínky přijetí do služebního poměru, PČR, [online])

4.3. Obecní policie

Obecní policie (dále jen OP), je jeden z orgánů zřizovaných pro ochranu bezpečnosti a veřejného pořádku. Úkoly tohoto orgánu jsou plněny zpravidla na území obce při zabezpečování místních záležitostí. Vznik, činnost a rozsah spolupráce tohoto bezpečnostního sboru s Policií ČR je upraven v zákoně č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů.

Pracovní poměr strážníků OP se zakládá pracovní smlouvou. Řídícím orgánem je starosta obce, který je k tomu pověřen zastupitelstvem, nebo jiný člen obecní rady. Ve velkých městech je k tomu pověřen určený strážník – ředitel nebo velitel obecní policie. Podobně jako v případě Policie ČR, existují i u obecní policie požadavky pro přijetí do zaměstnaneckého poměru. Strážník musí být bezúhonný, starší 21 let, spolehlivý a zdravotně způsobilý. Vzdělání uchazeče pro výkon funkce strážníka musí dosahovat středoškolské úrovně s maturitou.

Strážníci, stejně jako policisté, mají postavení veřejných činitelů a jsou pod přímou kontrolou veřejnosti. Proto stejně, ne-li více, pro obecní policii platí zásada Community policing.

5. Výzkumná sonda zaměřená na povědomí a názory studentů Sociální patologie a prevence na kriminalitu a činnost policie

Výzkumná sonda je zaměřena na zjištění povědomí a názorů studentů Sociální patologie a prevence na kriminalitu a činnost policie. Cílem sondy je zjistit orientaci studentů v kriminálních statistikách a jejich náhled na činnost policie. Obor Sociální patologie a prevence se zabývá společensky nežádoucími jevy, od studentů se tedy očekává přehled v aktuálních trendech kriminality. Velká část absolventů nastupuje k Policii ČR, proto nás zajímá náhled na současný stav a činnost právě tohoto bezpečnostního sboru. Výzkumný problém následující sondy je deskriptivní (popisný), tzn., že popisuje a zjišťuje stav věci (Gavora, 2000, s. 26). Výsledek této sondy by měl být ukazatelem povědomí o kriminalitě u studentů. Výzkumné otázky sondy zní:

„Jaké povědomí mají studenti druhého a třetího ročníku Sociální patologie a prevence o vývoji kriminality na území ČR?“

„Vědí studenti druhého a třetího ročníku Sociální patologie a prevence, kde získat informace o stavu kriminality?“

„Jaká je představa studentů druhého a třetího ročníku Sociální patologie a prevence o počtu vražd za rok 2015 na území České republiky?“

„Jaký názor mají studenti druhého a třetího ročníku Sociální patologie a prevence na policejní profesi?“

„Dokáží studenti druhého a třetího ročníku Sociální patologie a prevence vyjmenovat rozdíly mezi obecní (městskou) a státní policií?“

5.1. Cílová skupina – vymezení

V dotazníkovém šetření jsem zvolil cílovou skupinu studenty druhého a třetího ročníku oboru Sociální patologie a prevence, v prezenční i kombinované formě studia, neboť náplň studovaného oboru předpokládá základní přehled o stavu kriminality. Do povinných předmětů patří Úvod do kriminologie, Vězeňství a penitenciární péče, Prevence sociálních deviací, Trestní právo, Sociální patologie, Rizikové chování subkultur a mládeže aj. V jednom ročníku je zhruba 35 studentů, a to jak v prezenční i kombinované formě. Dva ročníky (prezenční + kombinovaná forma) tedy navštěvuje kolem 140 studentů.

5.2. Metoda sběru dat

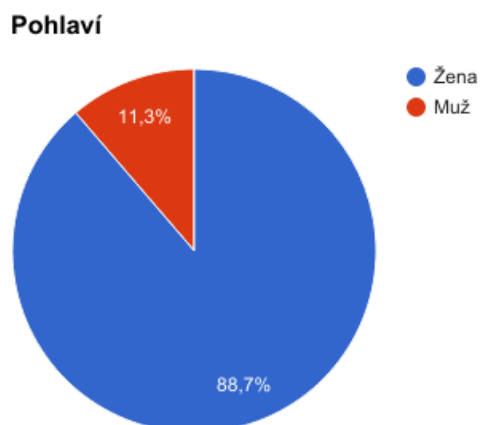
Z dostupných metod, které bylo možné použít, jsem jako výzkumnou metodu zvolil dotazník. Příčinou této volby byl v první řadě počet respondentů, dále potom minimální časové zatížení dotazovaných studentů. Obsahově je dotazník tvořen patnácti otázkami, převážně uzavřenými. Dotazník je určen pro studenty druhého a třetího ročníku oboru Sociální patologie a prevence na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové. Jedná se o studenty studijní formy prezenční i kombinované. Dotazník jsem vytvořil pomocí Google Formuláře a e-mailem zaslal na adresy druhých a třetích ročníků, prezenční i kombinované formy. Zároveň byl dotazník vyvěšen na jednotlivých facebookových stránkách ročníků obou studijních forem. V hlavičce je zdůrazněno, že dotazník je anonymní a slouží pro účely praktické části bakalářské práce. Odpovědi jsem přijímal 5 dní. Při sestavování vhodných otázek jsem čerpal z výzkumu veřejného mínění „Občané o kriminalitě a prevenci“ (Večerka et al., 2007, [online]), jehož realizací byl pověřen IKSP. Zadavatelem je Republikový výbor pro prevenci kriminality.

5.3. Prezentace výsledků výzkumné sondy

Výzkumná sonda je zaměřena na zjištění povědomí a názorů studentů Sociální patologie a prevence na kriminalitu a činnost policie. Cílem sondy je zjistit orientaci studentů v kriminálních statistikách a jejich náhled na činnost policie. Studenti vyplňovali celkem 15 otázek. První čtyři otázky jsou identifikační. Výzkumný vzorek tvoří 62 respondentů.

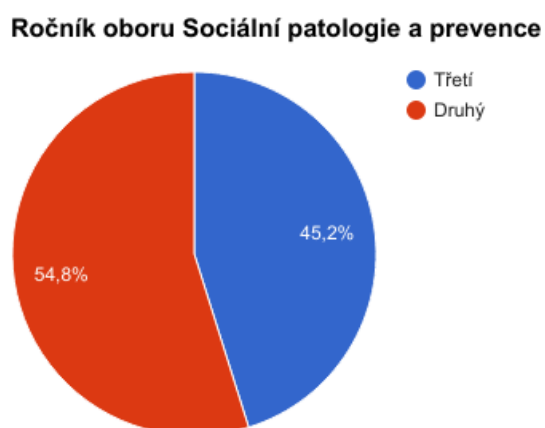
Otázka č. 1: Pohlaví

Výzkumný vzorek činí 62 respondentů, přičemž z celkového počtu respondentů je 55 (88,7 %) ženského pohlaví a 7 (11,3 %) mužského pohlaví. Obor Sociální patologie a prevence je tvořen z mnohem větší části ženami, proto tak malé zastoupení mužů.

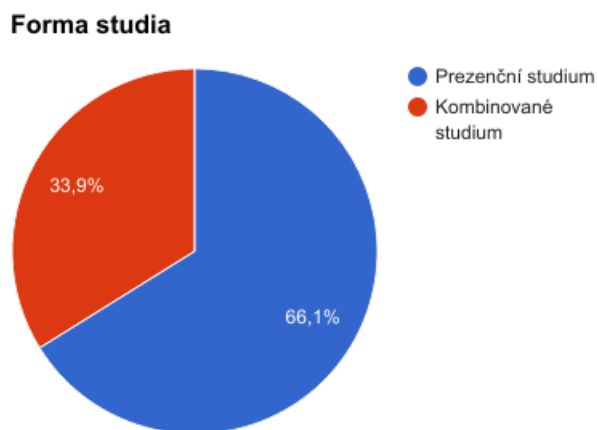
Otázka č. 2: Ročník oboru Sociální patologie a prevence

Graf znázorňuje počet respondentů z druhého (34 respondentů) a třetího ročníku (28 respondentů) bez ohledu na formu studia. Ve výzkumné sondě jsou tedy ročníky rozloženy téměř vyrovnaně.

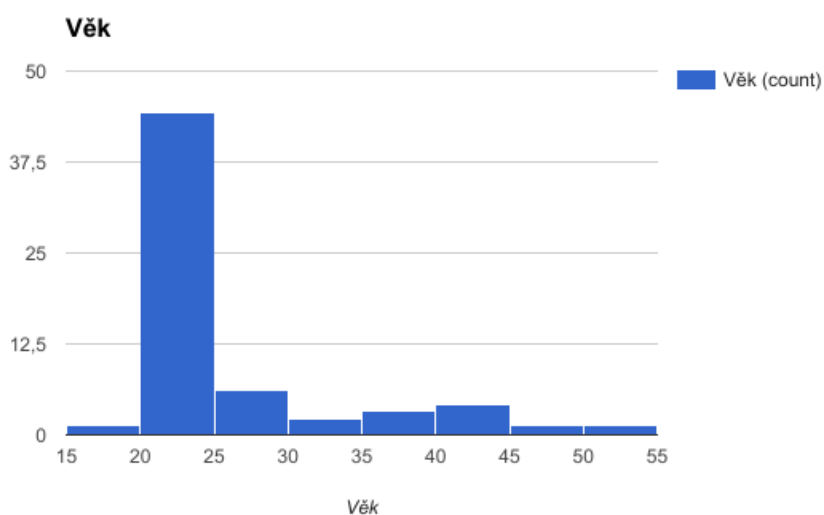
Otázka č. 3: Forma studia

S 41 (66,1 %) respondenty převažuje prezenční forma studia. Kombinované studium zde tvoří 21(33,9 %) respondentů.

Otázka č. 4: Věk

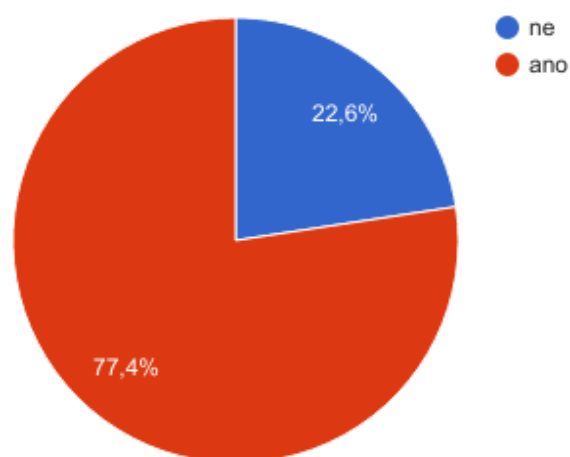
Z pohledu věku dominuje skupina 20-23 let, kterou tvoří celkem 40 studentů.

Otázka č. 5: Víte, kde můžete získat informace o stavu kriminality?

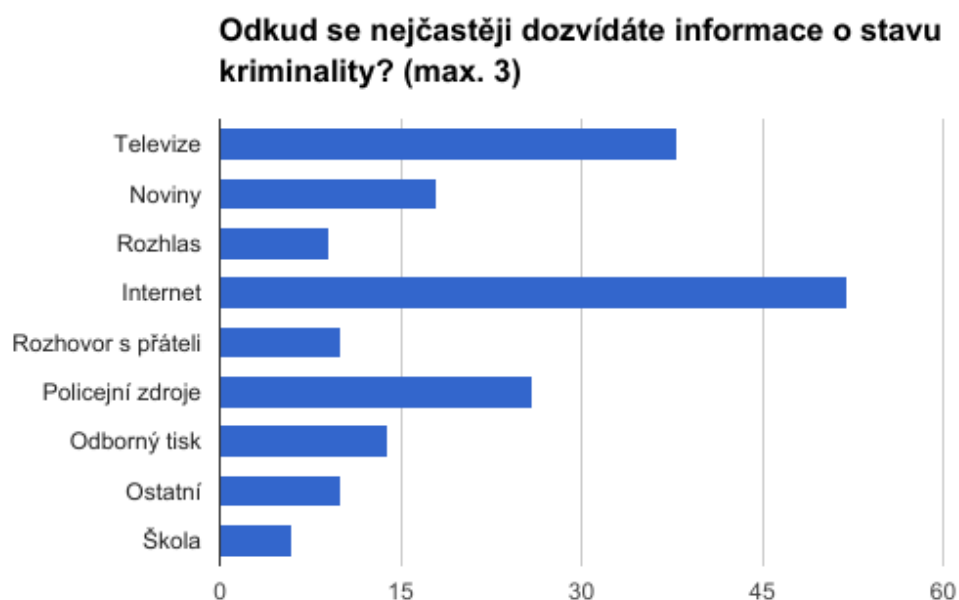
Přes ¾ respondentů uvedlo, že vědí, odkud mohou čerpat informace o stavu kriminality. Mezi nejčastější odpovědi patřily webové stránky Policie České republiky (statistiky PČR) a Institutu pro kriminologii a sociální prevenci. Pár respondentů uvedlo Mapukriminality.cz, která je zmíněna v kapitole 2.4. (Stav registrované kriminality v roce 2015) této práce. Méně častější odpovědi byly televize a tisk. Celkem 14 respondentů u této otázky vybrali „ne“.

Víte, kde můžete získat informace o stavu kriminality?

Otázka č. 6: Odkud se nejčastěji dozvídáte informace o stavu kriminality? (max. 3)

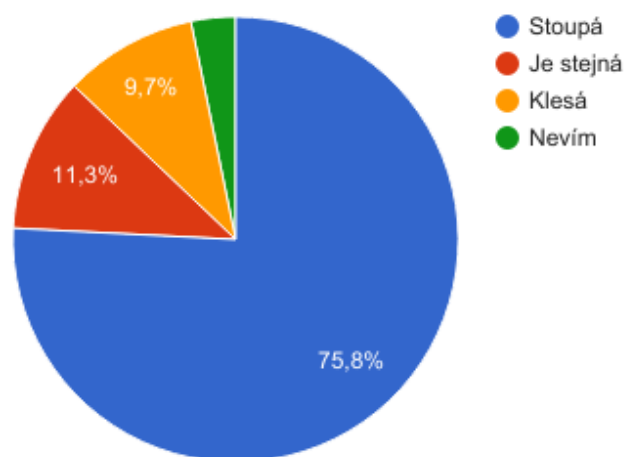
U této otázky mohli respondenti vybírat až tři odpovědi. Podle očekávání největším zprostředkovatelem informací se ukázal být internet a televize. Další příčky obsadily policejní zdroje s tiskem. Ve výzkumu veřejného mínění (Večerka et al., 2007, [online]) skončila na prvním místě televize, která je téměř bez rozdílu největším dodavatelem zpráv pro všechny věkové skupiny respondentů. Tento informační zdroj nejméně volí nejmladší respondenti, naopak nejvíce se k němu hlásí osoby v důchodovém věku. Na druhém místě skončil tisk (jeho obliba roste s věkem) a na třetím místě rozhlas. Je třeba brát na vědomí, že výzkum byl prováděn v roce 2007, kdy ještě internet nebyl tak masivně rozšířen do všech věkových skupin.

Otázka č. 7: Domníváte se, že kriminalita od roku 1989...?

Jak z uvedeného grafu vyplývá, u $\frac{3}{4}$ respondentů převládá negativní názor na vývoj kriminality, který je v rozporu se skutečností, což lze považovat za vážný nedostatek v oblasti informovanosti. Potvrzuje to i veřejného mínění z roku 2007 (Večerka et al., 2007, [online]), kde se občané obecně domnívají, že se kriminalita celkově v ČR ve srovnání se stavem před 10 lety zvýšila. Toto zvýšení kriminality konstatují více jak tři čtvrtiny dotázaných (77,3 %). Při hodnocení posunů v kriminalitě v rámci celé ČR jsou názory občanů víceméně podobné, jsou tedy spíše ovlivňovány vnějšími zdroji (především médií), méně pak bezprostředními poznatky.

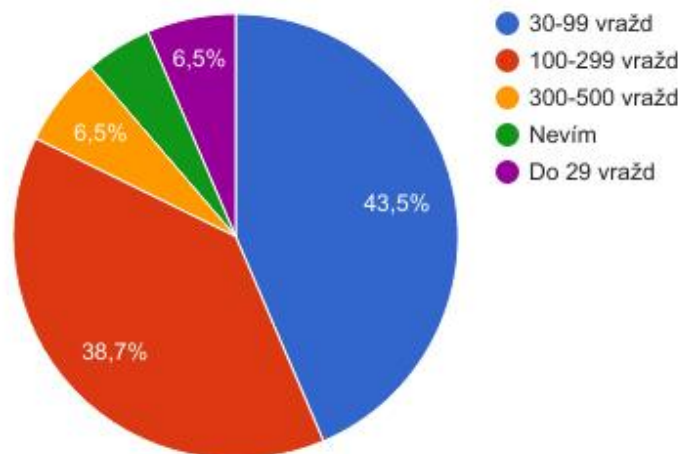
Domníváte se, že kriminalita od roku 1989...?

Otázka č. 8: Dokážete odhadnout, kolik se v roce 2015 stalo na území ČR vražd?

V kriminologické literatuře se často setkáme s tvrzením, že veřejnost má zpravidla jen velmi nepřesné a zavádějící představy o skutečném stavu kriminality (Tomášek, 2010). Je tomu především proto, že informace o rozsahu, struktuře či vývoji kriminality přebírá výhradně z médií, jak ostatně prokázaly předchozí otázky. Ačkoli média reálný obraz kriminality zkreslují (daleko větší zastoupení násilné kriminality ve zpravodajství), výzkumná sonda ukázala, že studenti oboru Sociální patologie a prevence mají reálnou představu o počtu vražd na území České republiky. Za rok 2015 bylo v České republice spácháno 155 vražd. Nejzastoupenější názor s 43,5 % dokonce uvádí ještě menší počet vražd, než je tomu ve skutečnosti. Druhá nejzastoupenější možnost s 38,7 % představuje reálný počet trestného činu vraždy. Volba tohoto trestného činu nebyla náhodná, vražda totiž přitahuje pozornost úplně nejvíce, neboť se týká útoku na hodnotu nejvzácnější, tedy hodnotu lidského života.

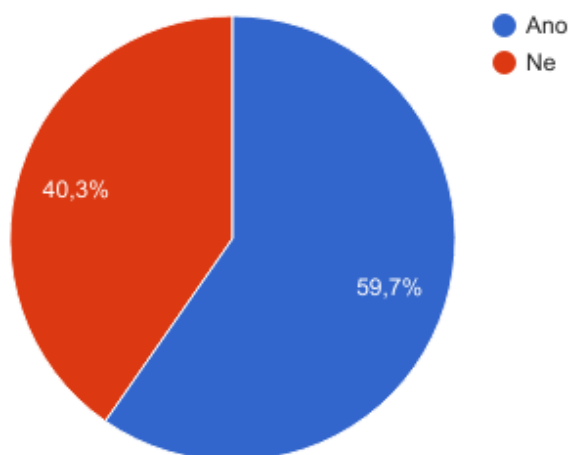
Dokážete odhadnout, kolik se v roce 2015 stalo na území ČR vražd?

Otázka č. 9: Dokážete vyjmenovat rozdíly mezi státní a městskou policií?

Zarážející je fakt, že 40 % dotázaných, neví, jaký je rozdíl mezi státní a městskou policií. Celkem 37 respondentů dokázalo vypsát rozdíly, mezi které patří např. zřizovatel, pravomoci a působnost. Večerka et al. dále uvádí, že městská, resp. obecní policie je posuzována méně příznivě než složky Policie ČR. Toto hodnocení není příliš příznivé především z hlediska poslání, které by městská policie měla plnit. Právě ona by měla mít nejlepší předpoklady stát se oblíbenou „službou“ veřejnosti, a mimo jiné také podstatným činitelem prevence na místní úrovni. (Večerka et al., 2007, [online])

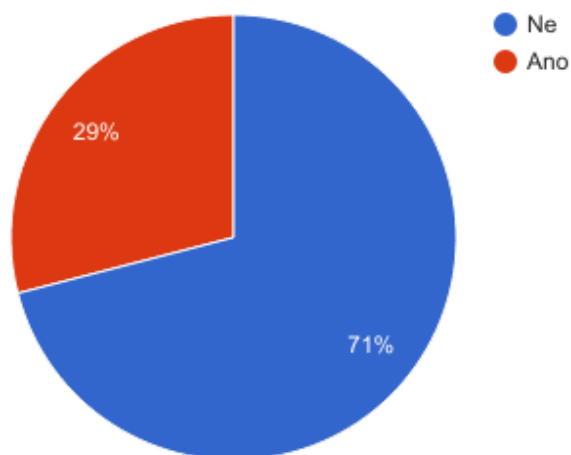
Dokážete vyjmenovat rozdíly mezi státní a městskou policií?

Otázka č. 10: Víte, co označuje pojem Community policing?

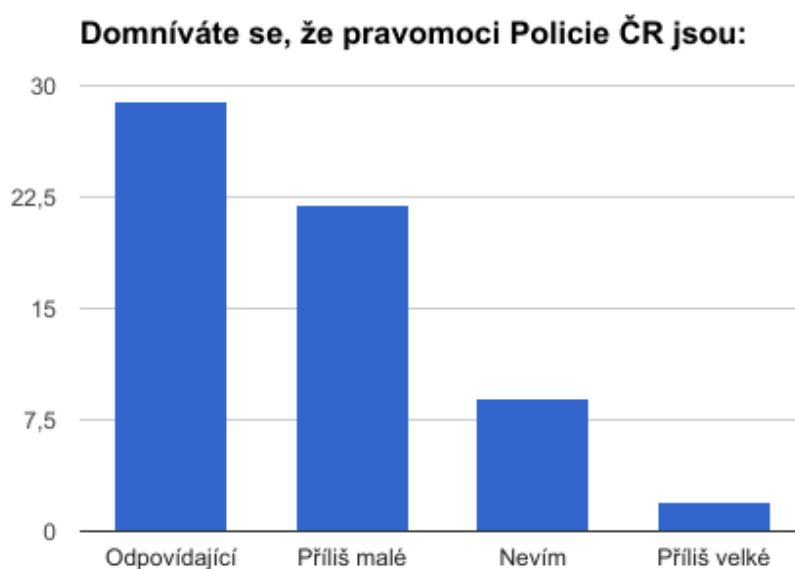
Pro 44 (71 %) respondentů je pojem Community policing neznámý, 29 % studentů se s ním už setkalo. Policie ve smyslu tohoto konceptu plní úkoly podle aktuálních potřeb občanské společnosti a ve spolupráci s komunitou (její samosprávou a institucemi). Podrobněji se tomuto tématu věnuje kapitola 3.4.

Víte, co označuje pojem Community policing?

Otázka č. 11: Domníváte se, že pravomoci Policie ČR jsou:

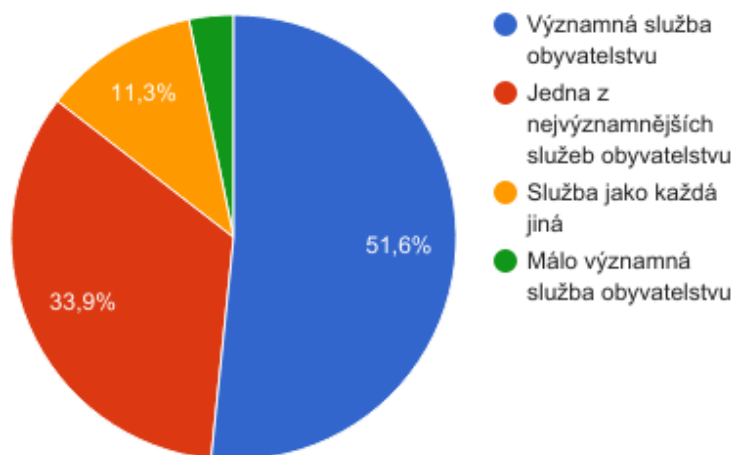
Téměř polovina dotázaných má za to, že pravomoci Policie České republiky jsou odpovídající, což se shoduje i s výzkumem veřejného mínění (Večerka et al., 2007, [online]). Na druhém místě je názor, že pravomoci jsou příliš malé, stejný postoj respondentů můžeme opět sledovat ve výzkumu veřejného mínění. Celkem 9 studentů označilo „Nevím“.

Otázka č. 12: Jaký je Váš názor na policejní profesi?

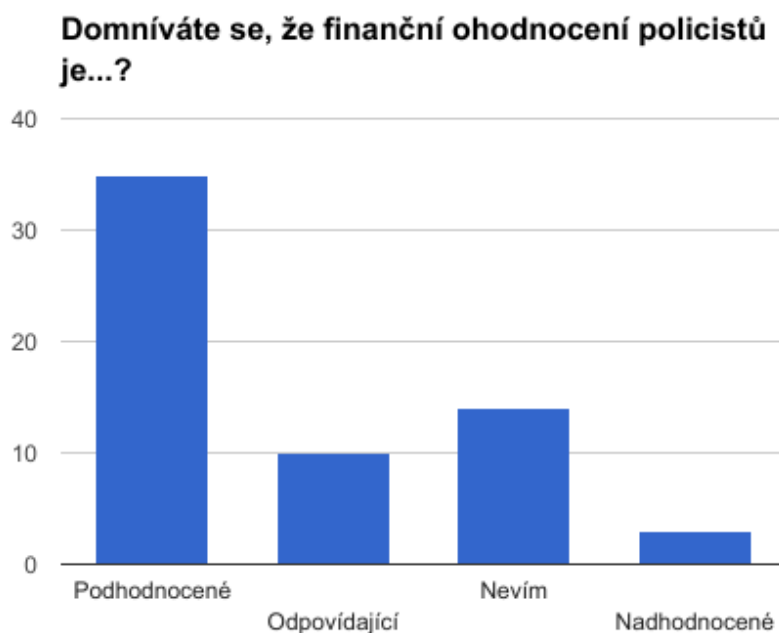
Polovina všech respondentů mluví o policejní profesi jako o významné službě obyvatelstvu. Necelých 35 % ji dokonce vnímá jako jednu z nejvýznamnějších služeb. Žádný z dotázaných nevybral možnost „bezvýznamná služba obyvatelstvu“.

Jaký je Váš názor na policejní profesi?

Otázka č. 13: Domníváte se, že finanční ohodnocení policistů je...?

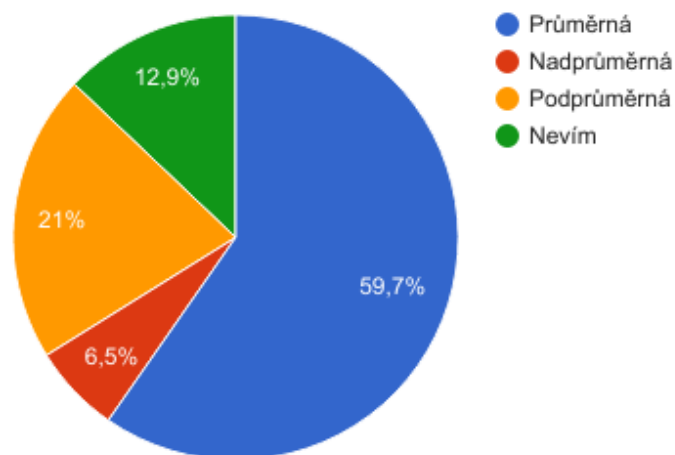
Celkem 35 (56,5 %) respondentů nahlíží na finanční ohodnocení policejní profese jako podhodnocené. Na druhém místě skončilo „Nevím“ s 23 %. Dle veřejného mínění (Večerka et al., 2007, [online]) je finanční ohodnocení odpovídající (62 %) a hned zatím s 23 % názor, že ohodnocení je nadhodnocené. Opět musíme brát zřetel na to, že se jedná o výzkum z roku 2007, tedy ještě z doby před snižováním platů v roce 2011.

Otázka č. 14: Domníváte se, že snaha policistů aktivně čelit zločinu je...?

Dostí pesimisticky vidí dotazovaní snahu policistů aktivně čelit zločinu, kdy téměř 60 % respondentů hodnotí snahu jako průměrnou. Dokonce téměř třetina dotazovaných ji hodnotí jako podprůměrnou. Opět tu je jistá shoda s výzkumem veřejného mínění (Večerka et al., 2007, [online]). Nadpoloviční většina (55 %) vnímá snahu jako průměrnou a téměř každý třetí občan (32 %) ji hodnotí jako podprůměrnou.

Domníváte se, že snaha policistů aktivně čelit zločinu je...?

Otázka č. 15: Domníváte se, že profesionální schopnosti policistů jsou...?

Poslední otázka se týká profesních schopností policistů. Většina respondentů ohodnotila schopnosti jako průměrné. Z výzkumu veřejného mínění (Večerka et al., 2007, [online]) vyplývá, že téměř čtvrtina (24 %) dotazovaných hodnotí profesionální schopnosti jako špatné a za dobré je považuje pouze 15 %.

5.4. Závěrečné shrnutí

Obsahem této kapitoly je shrnutí poznatků, které vznikly při zpracování výzkumné sondy. Cílem sondy je zjistit orientaci studentů v kriminálních statistikách a jejich náhled na činnost policie. Výzkumný vzorek tvoří 62 respondentů. V dotazníkovém šetření jsem zvolil cílovou skupinu studenty druhého a třetího ročníku oboru Sociální patologie a prevence, v prezenční i kombinované formě studia, neboť náplň studovaného oboru předpokládá základní přehled o stavu kriminality. Velká část absolventů nastupuje k Policii ČR, proto nás zajímá náhled na současný stav a činnost právě tohoto bezpečnostního sboru.

Přes $\frac{3}{4}$ respondentů uvedlo, že vědí, odkud mohou čerpat informace o stavu kriminality. Mezi nejčastější odpovědi patřily webové stránky Policie České republiky (statistiky PČR) a Institutu pro kriminologii a sociální prevenci. Méně častější odpovědi byly televize a tisk.

U otázky č. 6 („Odkud se nejčastěji dozvídáte informace o stavu kriminality?") mohli respondenti vybírat až tři odpovědi. Podle očekávání největším zprostředkovatelem informací se ukázal být internet. Další příčky obsadily policejní zdroje s tiskem a televizí, což se mírně liší v porovnání s výzkumem veřejného mínění (Večerka et al., 2007, [online]), kde na prvním místě skončila televize. Tento informační zdroj nejméně volí nejmladší respondenti, naopak nejvíce se k němu hlásí osoby v důchodovém věku. Na druhém místě skončil tisk (jeho obliba roste s věkem) a na třetím místě rozhlas. Je třeba brát v potaz, že výzkum byl prováděn v roce 2007, kdy ještě internet nebyl tak masivně rozšířen do všech věkových skupin. Na základě zjištěných poznatků můžeme konstatovat, že studenti Sociální patologie a prevence vědí, kde mohou získat objektivní data o kriminalitě.

Díky médiím je negativním jevům v dnešní době věnována velká pozornost, což může utvářet mylnou představu veřejnosti o stavu, rozsahu a vývoji kriminality. U 75 % respondentů výzkumné sondy převládá negativní názor na vývoj kriminality, který je v rozporu se skutečností, což lze považovat za vážný nedostatek v oblasti informovanosti. Potvrzuje to i veřejného mínění z roku 2007 (Večerka et al., 2007, [online]), kde se občané obecně domnívají, že se kriminalita celkově v ČR ve srovnání se stavem před 10 lety zvýšila. Toto zvýšení kriminality konstatují více jak tři čtvrtiny dotázaných (77,3 %). Ukazuje se, že masmédia mají v oblasti vytváření povědomí o stavu kriminality podstatný vliv. V rámci preventivní práce by bylo vhodné apelovat na novináře. Senzace ze zločinu samozřejmě zvyšuje tržby novin, televizí, ovšem na druhé straně negativně působí na čtenáře,

posluchače. Může to mít za následek pesimističtější postoj občanů nespokojených s činností policie, státních zastupitelství a soudů.

Ačkoli média reálný obraz kriminality zkreslují (daleko větší zastoupení násilné kriminality ve zpravodajství), výzkumná sonda ukázala, že studenti oboru Sociální patologie a prevence mají reálnou představu o počtu vražd na území České republiky. Za rok 2015 bylo v České republice spácháno 155 vražd. Nejzastoupenější názor s 43,5 % uvádí menší počet vražd (30-99), než je tomu ve skutečnosti. Druhá nejzastoupenější možnost (100-299) s 38,7 % představuje reálný počet trestného činu vraždy. Volba tohoto trestného činu nebyla náhodná, vražda totiž přitahuje pozornost úplně nejvíce, neboť se týká útoku na hodnotu nejvzácnější, tedy hodnotu lidského života.

Zarážející je fakt, že 40 % dotázaných nevědělo, jaký je rozdíl mezi státní a městskou policií. Na vině bude možná nedostatečná znalost legislativy. Další otázka se zabývala koncepcí Community policing. Pro 44 (71 %) respondentů je tento pojem neznámý.

Policejní profesi polovina všech respondentů vnímá jako významnou službu obyvatelstvu. Necelých 35 % ji dokonce vnímá jako jednu z nejvýznamnějších služeb a žádný z dotázaných nevybral možnost „bezvýznamná služba obyvatelstvu“. Policisté, ač jsou velmi významnou skupinou státních zaměstnanců a jejich povolání je často rizikové, reálné příjmy výrazně klesly a jsou na hodnotě z roku 2006. Celkem 35 (56,5 %) respondentů nahlíží na finanční ohodnocení policejní profese jako podhodnocené. Na druhém místě skončilo „Nevím“ s 23 %. Dle veřejného mínění (Večerka et al., 2007, [online]) je finanční ohodnocení odpovídající (62 %) a hned zatím s 23 % názor, že ohodnocení je nadhodnocené. Opět musíme brát zřetel na to, že se jedná o výzkum z roku 2007, tedy ještě z doby před snižováním platů v roce 2011.

Dosti pesimisticky vidí dotazovaní snahu policistů aktivně čelit zločinu, kdy téměř 60 % respondentů hodnotí snahu jako průměrnou. Dokonce téměř třetina dotazovaných ji hodnotí jako podprůměrnou. Poslední otázka se týká profesních schopností policistů. Většina respondentů ohodnotila schopnosti jako průměrné. Z výzkumu veřejného mínění (Večerka et al., 2007, [online]) vyplývá, že téměř čtvrtina (24 %) dotazovaných hodnotí profesionální schopnosti jako špatné a za dobré je považuje pouze 15 %.

Při porovnání výsledků této sondy s výzkumem veřejného šetření (Večerka et al., 2007, [online]), lze konstatovat že se výsledky velice podobají. Jedná se o otázky č. 6, 7, 8, 11, 13, 14, 15.

Neznalost rozdílů mezi státní a obecní (městskou) policií spatřuji v nedostatečné výuce legislativy. Ačkoli součástí studijního plánu jsou předměty Legislativa v pomáhajících profesích, Trestní právo, Aktualizace práva a Právní propedeutika, žádný ze sylabů neobsahuje zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, popřípadě zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. Zavedením těchto zákonů do výuky by studenti získali větší povědomí např. o pravomocech a působnosti daných sborů.

Neúměrně větší prostor ve výuce je věnován Vězeňské službě České republiky. Za kladné ale považuji to, že díky předmětu Penologie do školy dochází lidé z praxe a pořádají přednášky a besedy pro studenty. Studenti si pak mohou udělat konkrétnější představu o fungování tohoto ozbrojeného bezpečnostního sboru. Stejným způsobem by bylo možné organizovat besedy i s příslušníky Policie ČR. Stačilo by se spojil například s absolventy oboru Sociální patologie a prevence. Na podobném principu se na přelomu tohoto roku uskutečnila akce I love pathology live. Ze zpětné vazby od studentů bylo patrné, že akce podobného typu jsou pro ně přínosem. Ať už z důvodu výběru budoucího uplatnění, tak i z hlediska získání nových poznatků, které se hodí pro komplexní pochopení problematiky spojené se studiem sociálně patologických jevů.

Závěr

Bakalářská práce pojednává o dvou základních subsystémech realizace kontroly kriminality jako prostředku státu k zaručení bezpečnosti, zdraví občanů a ochraně majetku. Efektivní kontrola kriminality je jednotou prevence a represe, v praxi jsou proto nejčastější strategie smíšené. Při sankcionování trestných činů je nutné pečlivě zjišťovat nejen vinu pachatele, ale také příčiny tohoto skutku, jednak pro aplikaci správné a účinné sankce, ale i pro cílenější prevenci potenciálních pachatelů. Moderním směrem a prioritou systému prevence kriminality v České republice je prevence na místní úrovni. Preference „komunální úrovně“ je dána tím, že rozhodující část kriminality je vázána na konkrétní lokalitu. U násilné kriminality je velmi těžké zabezpečit situační prevenci, proto je třeba zaměřit se na prevenci sociální (zejm. podporu výchovy v rodině a ve škole, zapojení státu do kampaní boje proti závislostem aj.). Nicméně je nutno dodat, že počet násilných trestných činů není tak vysoký, jak by se mohlo zdát z prezentace v médiích.

I v roce 2015 pokračoval klesající trend v registrované kriminalitě, rovněž ale v absolutních číslech stagnovaly, nebo klesaly počty přímo objasněných trestných činů. Struktura kriminality se v zásadě nemění, nadále převažuje majetková trestná činnost. U všech druhů trestné činnosti byl vykázán pokles, s výjimkou mravností kriminality (nárůst o 2 %).

Další část práce stručně popisuje fungování represivních složek státu se zaměřením na Policii ČR. Tento ozbrojený bezpečnostní sbor prochází neustálým vývojem, zdokonalováním a zefektivňováním. Stále více se snaží být orgánem, který bude společností vnímán jako moderní a prospěšný. Jako zásadní problém v cestě ke vzniku moderního bezpečnostního orgánu vidím vztah s veřejností. Myslím si, že negativní náhled na policii je u mnoha obyvatel zapříčiněn zkušenostmi z dob minulých, tedy před rokem 1989.

Výzkumná sonda byla zaměřena na zjištění povědomí a názorů studentů Sociální patologie a prevence na kriminalitu a činnost policie. Jednalo se o druhý a třetí ročník, a to jak prezenční, tak i kombinované formy studia. Cílem sondy bylo zjištění, na jaké úrovni se studenti orientují v kriminálních statistikách a jaký je jejich náhled na činnost policie.

Téma kontroly kriminality je v dostupné literatuře rozsáhle zpracováno. Publikace, která komplexně rozebírá tuto problematiku je např. od Heleny Válkové, Josefa Kuchty a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. Autoři se zde snažili přehlednou a srozumitelnou formou zprostředkovat širokému okruhu čtenářů problematiku příčin a prevence trestných

činů. Text je doplněn řadou tabulek, grafů a schémat, které čtenáři usnadní pochopení příslušného tématu. Jedná se o knihu z roku 2012, tudíž zde je i popsána problematika nových podob zločinu, jako např. organizovaná kriminalita, extremismus, terorismus nebo počítačová kriminalita. Problémem při práci s materiály zpracovávajícími tuto problematiku je, že adresát musí sledovat platnou legislativu a konfrontovat ji s právními předpisy uvedenými v dané publikaci.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

1. Akční plán prevence kriminality na léta 2016 až 2020, Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2016. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/akcni-plan-prevence-kriminality-2016-2020.aspx>.
2. BARILIK, I. N. *Environmentální kriminologie: Prostředí a jeho role při páčání kriminality*. Praha: Leges, 2015, 204 s. ISBN 978-80-7502-065-9.
3. DIBLÍKOVÁ, S., CEJP, M., KARBAN, M., MARTINKOVÁ, M., MAREŠOVÁ, A. a VLACH, J. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2015* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016 [cit. 2017-04-23]. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-162-2. Dostupné z: www.ok.cz/iksp/docs/437.pdf.
4. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Vyd. 1. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
5. GRIVNA, T, SCHEINOST, M. a ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.
6. HOLCR, K. *Kriminologie*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009. 192 s. ISBN 978-80-8721227-1.
7. JAŠKOVÁ, M. *Třetí konference kriminologické dny*. Eventus pro collegis [online]. Hradec Králové, 2015, 2015(09), s. 16. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: [https://www.uhk.cz/cs-CZ/PDF/Katedry/Katedra-socialni-patologie-a-sociologie-\(1\)/Dokumenty.aspx](https://www.uhk.cz/cs-CZ/PDF/Katedry/Katedra-socialni-patologie-a-sociologie-(1)/Dokumenty.aspx).
8. KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. *Sociální patologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. 325 s. ISBN 978-80-7435-080-1.
9. KREJČÍ, P. *Spolupráce policie ČR s veřejností (V názorech a postojích občanů a řídicích pracovníků policie)*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky, 2000. 111 s.
10. MAREŠOVÁ, A. *Resortní statistiky – základní zdroj informací o kriminalitě v České republice* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011 [cit. 2017-04-23]. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-110-3. Dostupné z: www.ok.cz/iksp/docs/385.pdf.
11. NOVOTNÝ, O. a kol. *Kriminologie*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. 419 s. ISBN 80-86432-08-4.

12. O projektu. Mapakriminality [online]. 2017. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://www.mapakriminality.cz/o-aplikaci/>.
13. Podmínky přijetí do služebního poměru. Policie České republiky [online]. 2017. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/podminky-prijeti-do-sluzebniho-pomeru.aspx>.
14. Prevence kriminality. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2017. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09%20NA%3d%3d>.
15. STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha: Leges, 2014. 264 s. ISBN 978-80-7502-069-7.
16. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020, Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2016. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>.
17. TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. Praha: Grada, 2010. 214 s. ISBN 978-80-247-2982-4.
18. VÁLKOVÁ, H. a KUČHTA, J. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. 664 s. ISBN 978-80-7400-429-2.
19. VEČERKA, K., HOLAS, J., TOMÁŠEK, J., PŘESLIČKOVÁ, H. a BLATNÍKOVÁ, Š. *Občané o kriminalitě a prevenci – závěrečná zpráva z výzkumu veřejného mínění* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007 [cit. 2017-04-23]. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-057-1. Dostupné z: www.ok.cz/iksp/docs/332.pdf.
20. VOKUŠ, J. *Policie České republiky*. Vyd. 1. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2010. 84 s. ISBN 978-80-254-6098-6.
21. ZAPLETAL, J. *Prevence kriminality*. 3., přeprac. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2008, 108 s. ISBN 978-80-7251-270-6.
22. Základní informace. Institut pro kriminologii a sociální prevenci [online]. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/onas.html>.
23. ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 251 s. ISBN 978-80-7380-312-4.

Právní předpisy

1. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 2017-04-23].
2. Zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů (zákon o kybernetické bezpečnosti), In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 2017-04-23].
3. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 2017-04-23].
4. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 2017-04-23].
5. Zákon č. 553/1991 Sb., České národní rady o obecní policii (zákon o obecní policii), ve znění pozdějších předpisů, In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 2017-04-23].
6. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, In: CODEXIS [právní informační systém]. Atlas Consulting [cit. 2017-04-23].

Seznam tabulek a grafů

Graf č. 1: Kriminalita registrovaná a latentní

Graf č. 2: Trestné činy evidované Policií ČR v letech 2006-2015

Graf č. 3: Struktura kriminality v České republice v roce 2015

Graf č. 4: Hospodářská trestná činnost v letech 2005 – 2015 (dle dělení Policie ČR)

Graf č. 5: Trestná činnost podle územního členění v České republice v roce 2015

Graf č. 6: Systém prevence kriminality v ČR

Obrázek č. 1: Mapa kriminality

Tabulka č. 1: Vraždy 2015: trestné činy, objasněnost, stíhané osoby

Příloha A

Dotazník: Povědomí a názory studentů Sociální patologie a prevence na kriminalitu a činnost policie

Vážení spolužáci,

jmenuji se Ondřej Valena a jsem studentem 3. ročníku, oboru Sociální patologie a prevence na Univerzitě Hradec Králové. Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku, který bude součástí praktické části mé bakalářské práce. Dotazník je anonymní.

Předem Vám děkuji za odpovědi!

1. Pohlaví
 - muž
 - žena
2. Ročník oboru Sociální patologie a prevence
 - druhý
 - třetí
3. Forma studia
 - prezenční studium
 - kombinované studium
4. Věk
 - ...
5. Víte, kde můžete získat informace o stavu kriminality?
 - ano – napište zdroj: ...
 - ne
6. Odkud se nejčastěji dozvídáte informace o stavu kriminality? Max.3
 - televize
 - noviny
 - rozhlas
 - internet
 - rozhovor s přáteli
 - policejní zdroje
 - odborný tisk
 - jiné:

7. Domníváte se, že kriminalita od roku 1989..?
 - stoupá
 - klesá
 - je stejná
 - nevím
8. Dokážete odhadnout, kolik se v roce 2015 stalo na území ČR vražd?
 - do 29 vražd
 - 30-99 vražd
 - 100-299 vražd
 - 300-500 vražd
 - nevím
9. Dokážete vyjmenovat rozdíly mezi státní a městskou policií?
 - ano – napište jaké: ...
 - ne
10. Víte, co označuje pojem Community policing?
 - ano
 - ne
11. Domníváte se, že pravomoci Policie ČR jsou:
 - příliš velké
 - odpovídající
 - příliš malé
 - nevím
12. Jaký je Váš názor na policejní profesi?
 - bezvýznamná služba obyvatelstvu
 - málo významná služba obyvatelstvu
 - služba jako každá jiná
 - významná služba obyvatelstvu
 - jedna z nejvýznamnějších služeb obyvatelstvu
13. Domníváte se, že finanční ohodnocení policistů je:
 - nadhodnocené
 - odpovídající
 - podhodnocené
 - nevím
14. Domníváte se, že snaha policistů aktivně čelit zločinu je:
 - nadprůměrná
 - průměrná
 - podprůměrná
 - nevím
15. Domníváte se, že profesionální schopnosti policistů jsou:
 - dobré
 - průměrné
 - špatné
 - nevím